

2023
Nr. 1/13

Reformatų žinia

LIETUVOS EVANGELIKŲ REFORMATŲ KONSISTORIJOS APŽVALGINIS LEIDINYS

TURINYS

Viršelyje Kauno ev. reformatų bažnyčia, foto kaunietės fotografės Ritos Jaudegienės.
Kompozicija ir dizainas dail. Aušrinės Bareikytės Čižikienės

R. Stankevičius	Su nuostabia Velykų švente!.....	3
<i>InfoRef_LT</i>	Reformatų trišalės konsultacijos.....	4

Iš Reformacijos istorijos

	Šveicariškajai Reformacijai – 500!.....	6
R. Natka	Kodėl U. Cvinglis su kalaviju?.....	7

Iš Lietuvos Reformatų Bažnyčios istorijos

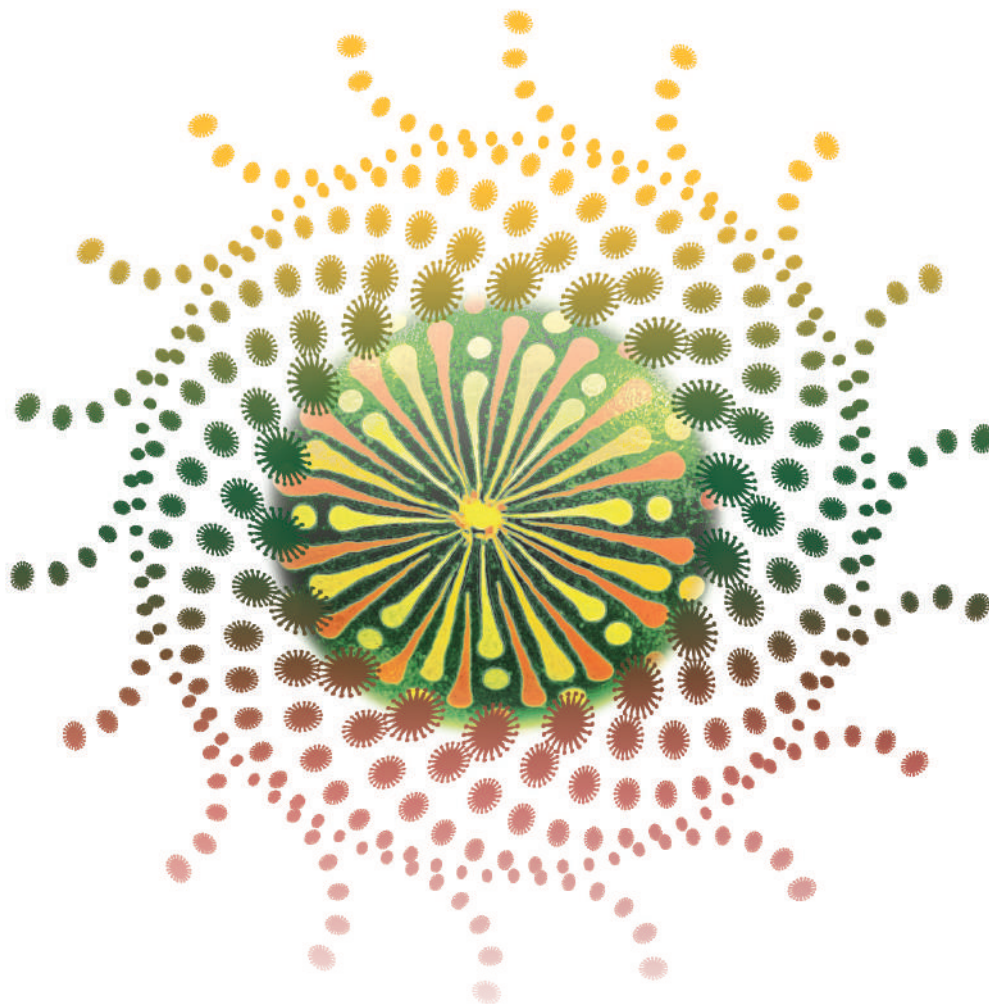
Dr. D. Karvelis	Superintendentų vizitacinė veikla.....	22
Mikalojus Rėjus	Prie Barboros Radvilaitės karsto.....	23
<i>InfoRef_LT</i>	Kunigas – kankinys Adrianas Chylinskis.....	23

IN MEMORIAM

	Prisimenant Kristiną Nijolę Šernaitę.....	24
--	---	----

ĮVYKIAI

	Lietuvos Nepriklausomybės diena – Vasario 16-oji	
<i>InfoRef_LT</i>	Gėlės ant Vasario 16-osios Akto signatarų kapų.....	26
Dr. A. Nakienė	Choro ir vargonų muzikos koncertas Vilniaus Rotušėje.....	26
J. Golubowskis	Atmintis gyvena mummyse.....	27
<i>InfoRef_LT</i>	Planuojama tvarkyti Kauno evangelikų reformatų bažnyčią.....	28
Dr. A. Nakienė	Muzikinis literatūrinis pastišas <i>Reveransas Lietuvos Renesansui</i>	28
<i>InfoRef_LT</i>	Paminklo statymui skirta sąskaita.....	29
<i>InfoRef_LT</i>	Vasario 24-oji – diena, kai Rusija užpuolė Ukrainą.....	30
Past. A. Krikštaponienė	Žemė prisistotino.....	30
G. Mikalajūnienė	Padėkos Malda.....	30
	Stovykla NEMRADAS Liepos 22-29 d. d.....	31
<i>InfoRef_LT</i>	Atminimo ženklas Jonui Mekui.....	31

Su nuostabia Velykų švente !

*Kaip Tu, o Jėzau, kėleisi iš grabo,
taip duok mums kelties iš būdo nelabo
ir ik amžinybei gyvent šventybėj.*

137 Velykų giesmė, GIESMYNAS su maldų priedu, 1915 m.

Mt 27,50: Tuomet Jėzus, dar kartą sušukęs skardžiu balsu, atidavė dvasią.

Tai bene skaudžiausiai skambanti Biblijos eilutė. Ačiū Dievui, kad tai ne paskutinė eilutė. Ačiū Dievui, kad mes žinome tolesnius įvykius. Ačiū Dievui už Sūnų Jėzų Kristų – mūsų Gelbėtoją.

Mieli tikėjimo namiškiai, džiaugsmingai sveikindami vieni kitus su nuostabia Velykų švente, niekada nepamirškime, kokia kaina sumokėta ir kad mokėtojas ne aš, o mano Gelbėtojas Jėzus. Aš tik beviltiškas skolininkas.

Ačiū Jėzui už mano skolos sumokėjimą, už kiekvieno savo mokinio – tikinčiojo, išrinktojo, nusidėjėlio – išgelbėjimą, už atvertas dvasios akis ir ausis, už Karalystės viltį ir Gerosios Naujienos žinią.

Gen. superintendentas kun. Raimondas Stankevičius

Reformatų trišalės konsultacijos

2022 m. spalio 20–23 dienomis Kaune vyko trijų šalių Reformatų Bažnyčių konsultacijos. Tokie susitikimai su atstovais iš Vokietijos Lipės krašto, Lenkijos ir Lietuvos Bažnyčių įprastai rengiami kas antri metai. Pirmą kartą Lietuvoje svečiai buvo priimti 2001 m. Biržuose, antras susitikimas įvyko 2013 m. Vilniuje. Šių konsultacijų, kaip ir pastarosios, tikslas yra pasidalinti informacija ir patirtimi bei pasimokyti iš kitų šalių tikėjimo brolių ir seserų. Bendravimo metu išnaudojama proga geriau pažinti draugiškas Bažnyčias, sutvirtinti draugystę ir išsklaidyti nesusipratimus.

Kiekvienam susitikimui pasirenkama kokia nors konkreti tema. 2022 metų konsultacijų tema, dėl įsiplieskusio karo mūsų žemyne, buvo pavadinta *Karas ir taika*. Kauno reformatų bažnyčios mažojoje salėje mintimis apie tai pasidalinti bei padiskutuoti susirinko nemažas būrys pasauliečių bei dvasininkų. Lenkijos trijų asmenų delegacijai vadovavo neseniai išrinktas vyskupas kun. Pžemislavas Semko Koroza. Iš Vokietijos Lipės krašto Bažnyčios atvyko didelė grupė svečių, tarp kurių buvo ir santykius su Lietuvos Bažnyčiomis koordinuojantis kun. Frankas Erichsmeieris bei kun. Dieteris Bökemeieris, atsakingas už ekumeninius ryšius. Iš Lietuvos Bažnyčios dvasininkų konsultacijose nuolat dalyvavo Rimas Mikalauskas, Frankas van Dalenas ir Holger Lahayne, o gen. superintendentas kun. Raimondas Stankevičius pasakė pamokslą per atidarymo pamaldas. Organizuoti renginį labai padėjo ir puikiais šeiminingais pasirodė visa Kauno reformatų parapija, vadovaujama pirmininkės Eglės Grucytės bei valdybos nario Žydrūno Pavinkšnio.

Jėzaus Kristaus Bažnyčia yra tarptautinė, peržengianti valstybių ir kultūrų ribas. Bet šiai ekumenijai reikia konkrečių pavidalų – vienu jų tapo šios konsultacijos. Krikščionių tautinė įvairovė ne tik labai džiugina, įvairiai praturtina, bet ir meta iššūkius, įpareigoja nuolankiai atsižvelgti į kitų šalių tikinčiųjų patirtį.

Kadangi krikščionių bendrystė yra Dievo privilegijuota, tai tikėjimo brolystės bei draugiškumo dvasioje bėpigu aptarti ir tokias *karštas* temas kaip karas, pacifizmas, taikdarystė.

Konsultacijų ekumeninis akcentas buvo iš dvasininkų pašalinto ortodoksų kunigo Gintaro Sungailos ir katalikų diakono, žurnalisto Dariaus Chmieliausko apsilankymas bei pasakojimas apie karo padarinius Ukrainoje. Prieš tai savo išgyvenimais pasidalijo nuo karo iš Ukrainos pabėgusi ir Kauno parapijoje su vaikais prisiglaudusi ukrainietė Kristina. Trijų dienų konsultacijos gražiai, ekumeniškai pasibaigė bendromis pamaldomis su Kauno tarptautine reformatų bažnyčia – kažin, ar kada nors čia šitiek daug skirtingų tautybių tikinčiųjų drauge šlovino Dievą?

Konsultacijose katechetas Holgeris Lahayne pristatė vokiečių liuteronų teologo Dietricho Bonhoefferio mintis apie karą ir taiką.

Dietrichas Bonhoefferis

Ištrauką skaitykite čia:

Krikščionio gyvenimo nepaprastumas

Kalno pamoksle (Mt 5, 7) Jėzus kreipiasi į visus, kurie nori Juo sekti. Dievo Sūnus išsamiai apibūdina tai, kaip Jis įsivaizduoja savo mokinių ir visų, kurie Juo tiki, gyvenimą. Anglikonų teologas Džonas Stottas (1921–2011) Evangelijoje pagal Matą (Mt 6, 8) išvargia *Kalno pamokslo* pagrindinės minties apibendrinimą: *Nebūkite į juos panašūs* (NEV). Šioje eilutėje Jėzus kalba apie malda, tačiau visas pamokslas iš esmės ragina tikinčiuosius: išsiskirti iš nekrikščioniškos aplinkos, būkite kitokie, negu pagonyms arba netikintieji!

Viena vertus, krikščionys gyvena kaip ir kiti žmonės: kalba tautinėmis kalbomis, myli savo žemiškąsias tėvynes, per rinkimus eina balsuoti, įgyja materialiosios nuosavybės, kuria šeimas, dirba, augina vaikus ir t.t. Kita vertus, visi Dievą tikintieji jau savaime dėl tikėjimo gyvena kitaip. Dievą tikintis žmogus negali likti toks, kaip visi. Jau Jokūbo palikuonys kaip tauta buvo pašaukti į šį kitoniškumą. *Kunigų knygoje* (Kun 18,3) rašoma: *Nesielgsite, kaip elgiamasi Egipto žemėje, ... ir nesielgsite, kaip elgiamasi Kanaano krašte*. Tuomet, kaip ir dabar, Dievo tauta privalėjo išsiskirti iš savo aplinkos tiek morale, tiek elgesiu.

Pirmųjų amžių krikščionys vykdė šį Jėzaus nurodymą. Dažnai jie veikė vadovaudamiesi šūkiu *Mes nedalyvausime!*. Tai buvo taikoma, pavyzdžiui, naujagimių atsisakymo akivaizdoje. Romos imperijoje, kuri vis dėlto nebuvo tokia civilizuota, buvo įprasta atsikratyti nepageidaujamų mažylių, t. y. juos tiesiog palikti numirti. Antikoje ir negimusių vaikų žudymas taip pat buvo įprastas reiškinys. Krikščionys, kaip ir iki jų žydai, atmetė šias pasibaisėtinas praktikas (žr., pvz., *Laišką Diognetui* iš II a.).

Jėzaus sekėjų gyvenimas turi skirtis nuo Jam abejingųjų gyvenimo. Jie ne tik privalo kai ko nedaryti, bet ir turi kai ką daryti *daugiau* (A. Jurėno vert.), t. y., atlikti *ypatingą* ar *neįprastą* (NEV) veiklą. Įvairiai verčiamas graikų kalbos žodis *perisson* iš Evangelijos pagal Matą 5-o skyriaus (Mt 5, 47) randamas *Kalno pamokslo* pastraipoje apie meilę priešams. Meilė mus supantiems mylimiems žmonėms, mūsų šeimos nariams bei draugams yra normalus ir natūralus dalykas. Tai nėra antrarūšė meilė, tačiau ji nėra ypatinga. Visai kitokia yra meilė priešui.

Kad krikščionys yra pašaukti daryti ypatingus ar nepaprastus dalykus, pabrėžė ir Dietrichas Bonhoefferis. Žinomą evangelikų teologą naciai pakorė likus kelioms savaitėms iki karo pabaigos.

1935–1937 m. jis rengė būsimus ganytojus *Išpažįstančiosios Bažnyčios* pamokslininkų seminarijoje Finkenvaldeje. Bonhoefferio knyga *Mokinytės kaina* (Nachfolge; liet. 2013), pirmą kartą pasirodžiusi 1937 m., buvo parašyta kaip šio mokymo dalis. Maždaug pusė šios knygos skirta *Kalno pamokslo* aiškinimui.

Knygos dalies, kurioje Bonhoefferis nagrinėja Evangelijos pagal Matą penktąjį skyrių, pavadinimas yra *Apie krikščionio gyvenimo 'nepaprastumą'*. *Tai, kuo krikščionis skiriasi nuo kitų žmonių, yra nepaprasta, <...> ypatinga, neįprasta – tai, kas nėra savaime suprantama*. Kai to trūksta, *nėra ir išskirtinių krikščionybės malonių*. Iš esmės krikščioniška gyvenimą ypatingą daro vienas dalykas: Jėzaus sekėjas nori tapti vis panašesnis į savo Viešpatį. Jis nori virsti *Kristaus atvaizdu* – taip vadinasi ir paskutinioji Bonhoefferio knygos dalis. Tai tikrai yra kažkas ypatinga, nes netikintis žmogus neturi tokio noro.

Evangelijos paskutinėse dviejose penktojo skyriaus pastraipose Jėzus dviem pavyzdžiais parodo, ką tai reiškia praktiškai. Nuo 38 iki 42 eilutės kalbama apie blogį ir pasipriešinimą jam. Jėzus netikėtai neįprastai ragina atsakyti į blogį. Jis nurodo mums ke-

turis mažus žingsnius, keturis *neprievaritinius* būdus, kuriais tikintis žmogus gali kūrybiškai reaguoti į blogį. Kitoje ištraukoje apie meilę priešams žengiamas dar vienas žingsnis. 44-oje eilutėje sakoma: *Mylėkite savo priešus ir melskitės už savo persekiotojus*. Bonhoefferis savo analizėje tam uždeda antraštę *Priešas – apie tai, kas nepaprasta*. Mylėti priešą pasaulio akyse atrodo *visiškai nepriimtina, papiktinama*, – rašo jis. *O mylėti mūsų religinį, politinį ar asmeninį priešą, – štai kas tikrai yra ypatinga ir nepaprasta!*

Ką šiandien tokio nepaprasto ir ypatingo daro Europos Bažnyčios, žemyne išplieskusio naujojo karo akivaizdoje? Pasak Bonhoefferio, tokios – ypatingos – veiklos neturėtų trūkti, bet kur gi ji reiškiasi šiandien? Jėzus mums liepia už priešą melstis, Bonhoefferis tvirtina, kad *tai svarbiausias reikalavimas*. Evangelijoje nuo 44-os eilutės vartojama daugiskaita – ne *tu*, o *jūs* – rodo, kad tas reikalavimas skirtas suprasti ir vykdyti ne individualiai, o bendruomeniškai. Vadinasi, reikalaujama iš krikščionių *bendros* maldos. Bonhoefferis paaiškina, ką toks veiksmas duoda: *Melsdamiesi mes einame pas savo priešą, atsis-tojame greta jo ir užtariame jį Dievo akivaizdoje... Melsdamiesi už juos, mes paimeame jų kančią ir vargą, jų kaltę ir prąžutį ir užsidedame ant savo pečių, užtardami juos Dievo akivaizdoje. Mes už juos atliekame tai, ko jie patys nepajėgia atlikti*.

Vadinasi, bažnyčių pamaldose turėtų būti reguliariai meldžiamasi už priešininkus, šmeižikus ir persekiotojus – ir ne už bet kokius, o už konkrečius, žinomus ir suvokiamus kaip tokius. To labiausiai reikėtų nelaimių, persekiojimų, karų metu, kai krikščionių bendruomenės yra ypač kviečiamos melstis užtarimo malda. Kad šią veiklą suvoktume lemiamu momentu, turėtume būti prie jos pripratę kasdienybėje. Paklauskime savęs, ar meldžiamės už savo varžovus, oponentus ir priešininkus bažnyčiose, šeimose, asmeniškai?

Kodėl iš visų dalykų meilė priešams yra krikščioniškiausia? Todėl, kad Dievas *juk leidžia savo saulei tekėti blogiesiems ir geriesiems, siunčia lietu ant teisiųjų ir neteisiųjų* aiškiai sakoma 45-oje eilutėje. Gamtoje matome Dievo meilę, malonę, gailestingumą net ir tiems, kurie Jį niekina. Būdamas ištikimas savo pažadams, Dievas išlaiko šį pasaulį, ir naudą iš to turi ne tik Dievui ištikimi žmonės, bet ir bedieviai. Taigi Jėzus savo pamoksle tikinčiuosius ragina daryti tik tai, ką ir pats daro kiekvieną dieną.

Dievas taip mylėjo savo pasaulį, kuris Jam buvo *priešiškas*, kad atidavė mirčiai savo Sūnų. Dievas atsiuntė Sūnų pas *savo* priešus, kad jie neprąžūtų, o įgytų amžinąjį gyvenimą, to paties yra mokomi ir Jo sekėjai – mylėti *savo* priešus, kad šie neprąžūtų savo priešiškume. Jei Dievas per didžiulę kančią juos sutaikė su savimi, tai argi ne taip turėtų elgtis ir tie, kurie nori būti Dievo sekėjai?

Meilė mūsų priešams veda mus kryžiaus keliu į bendrystę su Nukryžiuotuoju, – rašo Bonhoefferis. Stovėdami prie kryžiaus, krikščionys suvokia *buvę Jo priešais ir kad Jis nugalėjo juos savo meile*. Be šio supratimo neįmanoma priešui mylėti. Savaime ši nepaprasta ir ypatinga meilė neatsiranda, nes nėra žmogaus nuopelnas. Šiai meilei reikia Dievo Dvasios įsikišimo, kuri perkeistų žmogaus širdį ir įveikintų naujai.

Biblija sako, kad karas ir taika prasideda ne didžiojoje politikoje, o atskiros žmogaus širdyje. Tie, kurie rado taiką su Dievu, taip pat turi siekti taikos, sekdami didžiuoju Taikdariu, – šeimoje ir bendruomenėje, darbe ir visuomenėje. Bažnyčiose, turėdami galią nuolankiai išpažinti savo vis atsinaujinantį pyktį, neapykantą ir priešišumą, tikri Jėzaus sekėjai pajėgs užtarti priešininką ir maldoje, ir bendrai kitokiu nusistatymu dabarties begalinio karingumo fone.

InfoRef_LT

ŠVEICARIŠKAJAI REFORMACIJAI – 500!

Ciuricho Didžioji (Grossmünster) bažnyčia

Sausio 29 dieną sukako 500 metų, kai Ciuriche (1523 m.) Šveicarijoje, šio miesto valdžios sprendimu buvo sušauktas pirmasis disputas dėl miesto konfesinės ateities. Ta proga Ciuricho Didžiosios bažnyčios (Grossmünster) kunigas Ulrichas Cvinglis paskelbė *67-sias tezes* – savo mokymo bei pamokslų santrauką. Jų paskelbimu prasidėjo Reformacija šiame mieste ir kantone. Jau nuo 1519 metų pradžios Cvinglis buvo perėjęs prie evangelinio pamokslavimo, o po dispuo ir visas miestas nusprendė imtis pakeitimų Reformacijos dvasia. Bažnyčios pertvarka Biblijos mokymo pagrindu vyko palaipsniui, diskutuojant ir priimant sprendimus iki pat 1525-jų metų. Ciurichiečių pavyzdžiu pasekė ir kiti Šveicarijos konfederacijos kantonai: Bernas, Kūras (Chur), Bazelis, Ženeva ir kt.

Šveicariškosios Reformacijos šviesa netruko pasiekti Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę. Jau 1557 metais čia susiformavo ir ėmė veikti Lietuvos Reformatų Sinodas, apjungęs per 200 bendruomenių, dar vadinamas *Lietuvos Vieneta* arba to meto mūsų valstybės kanceliarijos kalba lenkiškai – *Jednota Litewska*, ar lotyniškai – *Unitas Lithuaniae*.

Esame šveicariškosios Reformacijos paveldėtojai ir mūsų pagrindinė išpažinimo knyga yra *Antrasis šveicariškasis išpažinimas*.

ULRICHAS CVINGLIS savo Tezes pradėjo žodžiais:

Šias, toliau išdėstytas nuostatas bei pažiūras, pripažįstu aš, Ulrichas Cvinglis, garbiajame mieste Ciuriche skleidęs ir pamokslavęs, remdamasis Šventuoju Raštu, Dievo įkvėptuoju arba *theopneustos* vadinamu, ir esu pasirengęs jas ginti bei palaikyti, taip pat priimti pastabas bei pataisymus, jei kur būčiau minėtąjį Raštą neteisingai supratęs, bet būtent tuo pačiu Raštu tai ir parodant.

Pirmoje tezėje skaitome: visi, kurie sako, kad Evangelija nieko verta be Bažnyčios patvirtinimo, klysta ir piktžodžiauja Dievui.

Antroji tezė: Evangelijos esmę glaustai išreikšti būtų galima sakant, kad mūsų Viešpats Kristus Jėzus, tikrasis Dievo Sūnus, mums savo dangiškojo Tėvo valią apreiškė, būdamas be nuodėmės mus iš mirties išvadavo ir su Dievu sutaikė.

Ir t.t.

Tezes Cvinglis užbaigia:

Ir tenebando nė vienas savo filosofavimais ar žmogiškais išmislais ginčytis, o teateina ir tepadaro Dievo Žodį teisėju, idant tiesa arba išgirsta būtų, arba liktųsi išlaikyta, jeigu ji, kaip viliuosi, jau yra surasta. Amen. Teteisia Dievas.

Iš <https://ref.lt/doktrina/1349-huldrycho-cvinglio-67-tezes>

KODĖL CVINGLIŠ SU KALAVIJU?

Paminklas U. Cvingliui Ciuriche

2022-ųjų vasara ir, pagaliau, ilgai lauktos atostogos! Ilgi pasiruošimo vakarai dėliojant kelionės maršrutą ir ieškant įdomesnės informacijos *google* – jau praeityje, maršrutas suplanuotas, viešbučiai užsakyti, lagaminai sukrauti. Ankstų rytą automobiliu traukiame link Vokietijos – priešakyje 3000 kilometrų. Vaizdai keičia vaizdus, mažesni ar didesni miesteliai keičia vieni kitus – Bambergas su savo sena rotušė ant vandens, galinga siena su daugybe bokštų apjuostas Rothenburgas prie Tauberio, Viurcburgas, Marienbergas, Mespelburno pilis ant vandens, Vokietijos šlagerių *divos* Andrea Berg koncertas jos gimtajame Aspache, Hohencolernų didinga pilis ant kalno, Lietuvos karaliaus Mindaugo II pilis Lichtenšteine.

Taip, taip, nesuklydau, 1918 m. vasario 16-ąją Lietuva paskelbė savo nepriklausomybę nuo Rusijos imperijos, o tų pačių metų liepos 4 dieną Lietuvos Taryba visuotiniu balsavimu nusprendė pakviesti jo šviesybę princą Wilhelmą von Urachą, antrąjį Uracho kunigaikštį ir Würtembergso grafą, tapti Lietuvos karaliumi. Tapęs Lietuvos karaliumi, jo šviesybė karalius Wilhelmas von Urachas pasivadino Mindaugu II. Praėjus keliems mėnesiams po jo išrinkimo, kai paaiškėjo, kad Vokietija pralaimi Pirmąjį pasaulinį karą, Lietuvos Taryba lapkričio 2 d. panaikino savo sprendimą ir paskelbė Europai ir pasauliui apie Lietuvos Respubliką, todėl jam buvo netikslinga nei kraustyti į Lietuvą, nei baigti su pareigomis susijusių mokslų. Jo valdymo laikotarpis yra pats trumpiausias Lietuvos istorijoje.

Kadangi jis – paskutinis Lietuvos karalius, tuo atveju, jei monarchija mūsų šalyje būtų atgaivinta, teisę tapti karaliumi turėtų 1962 m. balandžio 12 dieną Bavarijoje gimęs jo palikuonis, anūkas, princas Inigo von Urachas, kuris ir dabar šeimininkauja Lichtenšteino pilyje.

Vokietijos Reformacijos istorinės vietos

Jau tapo savotiška asmenine tradicija kasmet, per atostogas, keliauti po Vokietiją ir aplankyti bent po vieną su Reformacijos istorija susijusią vietą.

Vartburgo pilis

Ankstesniais metais aplankytas Vitenbergas, kur 1517 m. spalio 31 d. augustiniečių vienuolis Martynas Liuteris paskelbė garsiąsias savo tezes.

Porą kartų aplankytas ir Heidelbergas, kur M. Liuteris 1518 m. balandį surengtame dispute aršiai apgynė naujosios teologijos mintis ir sužavėjo ne vieną šiame dispute dalyvavusį dvasininką. Pasivaikščiojau ir po Vartburgo pilį, kurioje popiežiaus Leono X ekskomunikuotą ir imperatoriaus persekiojamą M. Liuterį, pavadintą Junkerio Jorgo (riterio Jurgio) vardu, nuo 1521 m. gegužės iki 1522 m. kovo prigludė Saksonijos kurfiurstas Frydrichas Išmintingasis. Pilyje – nedidukas kuklus kambarėlis, kuriame M. Liuteris gyveno ir per 10 savaičių iš graikų į bendrinę vokiečių kalbą išvertė Naująjį Testamentą.

Aplankyta ir Marburgo pilis, kurioje 1529 metais M. Liuteris ir U. Cvinglis ginčijosi dėl Viešpaties Vakariinės ir išsiskyrė taip ir neištiesę vienas kitam rankos.

Paminklas Reformacijos veikėjams Vormse

2022-ųjų vasarą protestantams reikšmingų vietų lankymas tęsėsi – aplankytas Vormsas, kuriame prieš 500 metų Martynas Liuteris, iškviestas imperatoriaus Karolio V į 1521 metais sušauktą reichstagą, pasakė savo garsiąją kalbą ir drąsiai gynė savo įsitikinimus, už ką imperatoriaus ediktu buvo paskelbtas už įstatymo ribų. Sakoma, kad būtent Vormse Liuteris ištare garsiąją frazę: *Čia aš stoviu* (kiti vertimai – *To aš laikausi*). *Aš negaliu kitaip. Tepadeda man Dievas.*

Šveicariškos Reformacijos lopšys – Ciurichas

Nuo įspūdingųjų Reino krioklių, kur ribojasi Vokietija su Šveicarija, įveikus griežtus Šveicarijos pasieniečių ir muitininkų patikrinimus, susimokėjus Šveicarijos kelių mokestį, vos už 50 km. pasitinka Ciurichas ir iš tolo kelią rodantys *Grossmunster* bažnyčios bokštai.

Prieš kelionę buvo atlikti *namų darbai*, tad žinau, kad *Grossmunster* išvertus į lietuvių kalbą reiškia *Didelė katedra*, kad joje kunigavo Ulrichas Cvinglis, kad tai didžiausia bažnyčia Ciuriche. Malonus jauduliukas, kojos nešte nuneša prie jos. Peržengi slenkstį ir – kukli, šviesi, rami ir jauki erdvė. Per tris vitražus bažnyčios vidų apšviečia liepos rytmetinės saulės spinduliai. Daili medinė sakykla, į kurią vedančiais laiptais skelbti Dievo Žodžio prieš 500 metų lipo pats Cvinglis, ant stalelio atverstas Šventasis Raštas... Tyliai padėkoju Dievui už suteiktą

galimybę prisiliesti prie Reformacijos šaltinio, tyli asmeninė malda, mintys apie tai, kas vyko čia prieš 500 metų...

Dar pasivaikštau po bažnyčią, dar pastoviniuoju tai prie kolonos, tai prie akmeninių laiptelių, vedančių į apsidę, akimis apibėgu aukštus skliautus, saulės nušviestus vitražus. Ir, jau kaip turistai, einu apžiūrėti *Didžiosios katedros* iš lauko.

Paminklas Heinrichui Bullingeriui Ciuriche

Pamatau keletą žmonių, fotografuojančių išorinėje bažnyčios sienoje esančią skulptūrą, šalia kurios vienoje pusėje iškalta: HEINRICH BULLINGER, kitoje skulptūros pusėje metai 1504-1575, o apačioje – vokiškas užrašas: OBERSTER PFARRER AM GROSSMÜNSTER + NACH ZWINGLI'S TOD DER ZÜRCHERISCHEN KIRCHE WEISER LEITER + BERATER ALLER REFORMIERTEN KIRCHEN + URHEBER DES ZWEITEN HELVETISCHEN BEKENNTNISSES + VÄTERLICHER BESCHÜTZER UND TRÖSTER DER BEDRÄNGTEN GLAUBENSGENOSSEN

Pasitelkiau pagalbon telefone esančią vertimo programėlę ir gaunu maždaug tokį vertimą: *Vyriausias Grossmünster kunigas, po Cvinglio mirties išmintingas Ciuricho bažnyčios vadovas, visų reformuotų bažnyčių patarėjas, Antrojo helvetiškojo išpažinimo autorius, engiamų bendratikių tėviškas gynėjas ir guodėjas.*

Pasidaro nejauku ir šiek tiek gėda – žinau Liuterį, Cvinglį, Kalviną, Husą, o Bulingerio arba nežinau, arba nepamenu. Duodu sau pažadą, kad grįžęs į namus, būtinai pasidomėsiu. Pėdinu toliau. Ir štai – prie kitos nedidelės bažnyčios, išdidžiai kairę koją atstatęs į priekį, mažliu žvilgsniu į Limato upės vandenį, tekančius iš Ciuricho ežero, žvelgia pats Cvinglis. Dešinėj rankoj laiko Šventąjį Raštą, kairėje – kalavijas. Na, su Šventuoju Raštu viskas aišku, bet kodėl kalavijas? Dar vienas pažadas sau – būtinai išsiaiškinti!

Reformacijos teologai Martynas Liuteris ir Ulrichas Cvinglis

Vasara prabėgo, atostogos baigėsi. Ilgaus žiemos vakarais daug naršyta internete, perskaityta daug įvairių straipsnių. Ir štai – pažadai ištesėti.

Eikite paskui mane! Aš padarysiu jus žmonių žvejais (Mt 4,19) – šie žodžiai buvo skirti neraštingiems Galilėjos žvejams, kurie buvo paprasti ir smalsūs žmonės. Kuo mažiau juos veikė to meto klaidingi mokymai, tuo sėkmingiau Kristus galėjo juos paruošti savo tarnystei. Taip buvo ir didžiosios Reformacijos laikais. Jai vadovavo sąžiningi, paprasti žmonės, neužkrėsti ambicijomis ir išdidumu, laisvi nuo fanatizmo ir bažnytinių intrigų. Dievo planas visada yra panaudoti paprastus žmones dideliu tikslui.

Reformacijos ištakų paprastai ieškome Vokietijoje ir siejame tai su Martynu Liuteriu. Tačiau ne ką mažesnę vaidmenį protestantizmo istorijoje suvaidino ir Šveicarija. Ciurichas ir Cvinglis, Ženeva ir Kalvinas – tai antrasis protestantizmo lopšys. O mums – reformatams – gal net ir svarbesnis?

Istorija lėmė, kad pirmieji Reformacijos teologai – Martynas Liuteris ir Ulrichas Cvinglis – gimė beveik tuo pačiu metu.

M. Liuteris gimė 1483 m. lapkričio 10 d. Saksonijos kalnakasių Hanso ir Margareth Luder'ių

Cvinglio gimtasis namas Vildhause

šeimoje (*Martynas vėliau pakeitė Luder pavardę į Luther*), Vokietijos mieste Eislėbene.

Nepraėjus nei dviems mėnesiams, mažame Alpių apsuptame Šveicarijos kaimelyje Vildhause Sent Galeno kantone, 1484 m. sausio 1 d., ūkininkų šeimoje gimė Ulrichas Cvinglis. Jo motina Margaret Melili buvo Fischingeno abato Thurgau sesuo, o jo dėdė iš tėvo pusės, Bartholomäus Zwingli – Wildhauso kunigas, o vėliau – Weseno dekanas.

Ulrichas vasarą padėdavo tėvui ganyti avis žaliuose ganyklose aukštai Šveicarijos Alpėse. Atėjus žiemai, ilgais, šaltais vakarais jų namuose, prie židinio susiburdavo kaimynai ir pasakodavo visokias Šveicarijos istorijas. Jaunasis Cvinglis tyliai sėdėdavo susigūžęs ir klausydavosi jų pasakojimų. Šios istorijos mažojo Ulricho širdyje ugdė gilią meilę savo šaliai, kuri vėliau pakurstė jo reformų darbą.

Ir M. Liuterio, ir U. Cvinglio tėvai troško, kad jų atžalos įgytų išsilavinimą. Martyno tėvai siekė, kad jų aštuntasis vaikas taptų valstybės tarnautoju ir siektų teisininko karjeros, o Ulricho tėvas, būdamas ambicingas žmogus ir norėdamas, kad jo sūnus turėtų gerą išsilavinimą, nepagailejo pinigų ir išsiuntė jį pas dėdę, Weseno dekaną, mokytis skaityti ir rašyti.

Ulricho Cvinglio jaunystė

Aplinka, kurioje Cvinglis augo, ir įgytas pradinis išsilavinimas buvo geriausias būdas paruošti jį būsimai veiklai. Augdamas didingos, gražios gamtos apsuptyje, nuo vaikystės Ulrichas

Bazelis

buvo persmelktas motinos pasakojimų apie Dievo didybę ir visagalybę. Didvyriški darbai, kažkada gimtuosiuose kalnuose atlikti drąsių žmonių, pakurstė jauną jo vaizduotę. Pamaldi motina pasakojo jam Biblijos istorijos įvykius, kuriuos ji stropiai atrinko iš daugybės bažnytinių tradicijų ir legendų. Mažasis Ulrichas su dideliu susidomėjimu klausėsi istorijų apie didžiųjų apaštalų ir pranašų žygdarbius, palestiniečių piemenis, kurie išgirdo angelų žinią apie Kūdikį iš Betliejaus ir apie Golgotos Kenčiantįjį.

1494 metais dešimtmetį Ulrichą Cvinglį tėvas išsiuntė į Bazelio mokyklą, kur jis mokėsi lotynų kalbos, dialektikos ir muzikos, po to, jau trylikametį berniuką, išsiuntė toliau mokytis į Berną – vieną geriausių Šveicarijos mokyklų.

Berne Cvingliui buvo iškilęs pavojus, kuris vos nesugriovė viso jo gyvenimo. Tais laikais dominikonų ir pranciškonų vienuolių ordinai buvo aršūs varžovai ir visaip ieškojo priemonių įrodyti savo pranašumą. Konkuruodamos tarpusavyje šių vienuolių brolijos siekė pritraukti kuo daugiau žmonių. Tokiam jų tikslui pasitarnavo gausi bažnyčių puošyba, didingos religinės apeigos, iškilingas relikvijų ir stebuklingų paveikslų garbinimas. Berno dominikonai suprato, kad, jei ši jauną talentingą studentą pavyks patraukti į savo pusę, juos lydės garbė ir plauks pinigai. Jaunystės energija, išskirtiniai oratoriniai sugebėjimai, literatūriniai, muzikiniai ir poetiniai gabumai, o ne vaizdinga pompastika, būtų prisidėję prie ordino populiarumo, taigi, ir jų pajamų didinimo. Gudrumu ir meilėlavimu vienuoliai bandė suvilioti Cvinglį įstoti į jų vienuolyną. Kitaip, negu Liuteris, kuris studijų metais *palaidojo* save vienuolyno celėje, Cvinglis išvengė šio pavojaus. Apie vienuolių ketinimus sužinojo jaunuolio tėvas, kuris nepasitikėjo vienuoliais, jautė jiems priešišumą ir nenorėjo, kad jo sūnus gyventų tuščią ir nenaudingą vienuolišką gyvenimą. Supratęs, kad visai sūnaus ateičiai gresia pavojus, jis paragino Ulrichą nedelsiant grįžti namo. Cvinglis pakluso tėvo norams ir grįžo namo. Tačiau gimtajame kaime jis ilgėjosi mokslo. Tad netrukus išvyko tęsti studijų į Vienos universitetą, kur 1498-1501 m. studijavo filosofiją, astronomiją, fiziką ir senovės klasiką. Po to Cvinglis išvyko tęsti studijų į Bazelio universitetą, kuriame 1502 m. baigė teologijos studijas, o 1506 metais įgijo laisvųjų menų ir filosofijos magistro laipsnį.

O jo amžininkas Martynas Liuteris 1505 m. Vokietijoje baigė Erfurto universitetą, įgijo menų magistro laipsnį, vėliau, pagal tėvo valią, tęsė mokslus teisės srityje.

U. Cvinglis Bazelio universitete studijuodamas graikų ir hebrajų kalbas, giliau susipažino su Šventuoju Raštu. Jis suprato, kad Šventasis Raštas yra daug senesnis ir didingesnis tiesa nei filosofų ir teologų mokymai.

Studijų Bazelio universitete metu Ulrichas Cvinglis entuziastingai domėjosi Nyderlandų dvasininko, renesanso humanisto, filosofo ir teologijos mokslų daktaro Erazmo Deziderijaus Roterdamičio (*Erasmus of Rotterdam*) iniciuotu humanistiniu mąstymu.

Erazmo Roterdamičio įtaka

Erazmas Roterdamietis

Erazmas Roterdamietis gimė Roterdame išsilavinusio bažnyčios tarno šeimoje. Erazmas – tai slapyvardis, kuris graikų k. reiškia *mylimasis, geidžiamasis*. Vėliau prie šio graikiškos kilmės vardo buvo pridėtas jo vertimas į lotynų k. – *Desiderius*. Sekdamas vyresniojo brolio pėdomis, Erazmas įstojo į augustinų vienuolyną. Čia jis mėgino užsiimti tapyba, knygų iliustravimu, rašė lotyniškas eiles, traktatus. Po penkerių metų, išėjęs iš vienuolyno, buvo vyskupo sekretoriumi, lankėsi įvairių vienuolynų bibliotekose, gilinosi į ankstyvosios krikščionybės problemas. Jausdamas žinių trūkumą, Erazmas išvyko į Paryžių, Sorbonos universitete studijavo teologiją. Tolesnis jo gyvenimas – tai nuolatinės kelionės po visą Europą. Jis gilinosi į Biblijos tekstus, išmoko graikų ir hebrajų kalbas. Gyvendamas Bazelyje, Erazmas užbaigė seniai pradėtas Biblijos studijas ir parengė naują, moksliskai argumentuotą Naujojo Testamento originalo ir jo vertimo į lotynų kalbą leidimą. Tai buvo didžiulis darbas, atliktas pagal humanistinės filologijos principus, atskleidęs visas viduramžių scholastų falsifikacijas. Erazmo darbai tapo žinomi visoje Europoje, su juo susirašinėjo žymiausi to meto mokslo ir valstybės veikėjai. Jis kritikavo tamsumą, visuomenės trūkumus, aukštino laisvą, protingą žmogų. Net šešios jo knygos pateko į Bažnyčios draudžiamų knygų sąrašą (*Index librorum prohibitorum*). Jis vertė tekstus iš graikų kalbos, skelbdavo senus, mažai kam žinomus praeities autorių darbus. Plintant Reformacijai, prieš Erazmą, kuris buvo laikomas šio sąjūdžio pirmtaku, sukilo krikščionybės ortodoksai, ir 1521 m. jis turėjo išvykti į Bazelį. Nuo to laiko Šveicarija jam tapo antrąja tėvyne. Čia gyvendamas, jis įsivėlė į aršią polemiką su M. Liuteriu, kilo konfliktas, ir Erazmas atsiribojo nuo Reformacijos. Erazmas Roterdamietis mirė Bazelyje, ten ir palaidotas.

U. Cvinglio ir M. Liuterio keliai į kunigystę

Norėdamas atgaivinti Bažnyčią, Erazmas tikėjo, kad visų krikščionių gyvenimas turi būti pakeistas per tikrąją *Kristaus filosofiją*. Savo gyvenimą jis paskyrė Biblijos ir pirmųjų krikščionybės amžių Raštų studijoms ir leidybai. Jo studijų dėmesio centre buvo Biblija. Didysis filosofas Cvingliui tarsi atvėrė akis, kad *atsigręžtų tiesiai į Kristų ir tikėtusi iš Jo gėrio, užuot tikėjęs žmonių sugalvotais mokymais ir papročiais*, – sakė Cvinglis. *Solus Christus* – tapo Cvinglio reformų šūkiu.

Baigęs mokslus Bazelyje 1506 m. ir gavęs menų magistro laipsnį, Cvinglis kurį laiką vertėsi pedagogine veikla. Netrukus jam pasitaikė galimybė klebonauti Glaruso parapijoje, siūlymą jis priėmė, ir paliko Bazelį. 22 metų Ulrichas buvo įšventintas kunigu Glaruso Romos katalikų bažnyčioje – jo vaikystės bažnyčioje Alpėse, netoli gimtojo kaimo, ir pradėjo naują savo gyvenimo etapą.

Jei Cvinglio kelias tapti kunigu buvo nuoseklus, tai Liuterio kelią į kunigystę lėmė atsitiktinumas. 1505 m. liepos 2 d. grįždamas namo, prie Štoterhaimo, jis buvo užklyptas audros ir mirtinai išgašdintas. Tada Liuteris prisiekė kalnakasių globėjai šventajai Onai, kad jei išgyvens – taps vienuoliu. Dėl šios priesaikos, nepaisant tėvo valios, jis įstojo į augustinų eremitų vienuolyną Erfurte. Čia pavyzdinčiai laikėsi ordino regulos ir 1507 m. vasario 27 d. buvo įšventintas kunigu. 1508 metais Liuteris buvo pakviestas į naujai įsteigtą Vitenbergo universitetą. Vitenberge Liuteris susipažino su Pilypu Melanchtonu, kuris vėliau tapo ištikimu jo bendražygiu ir po jo mirties perėmė vadovavimą Liuterio pradėtam teologiniam judėjimui. Išikūręs augustinų vienuolyną, Liuteris skaitė paskaitas ir kartu pamokslavo savo būsimą globėją – Saksonijos kurfiursto Frydricho – pilies bažnyčioje. Nuo 1512 m. jis – teologijos daktaras.

U. Cvinglis – šveicarų samdinių kapelionas

Pradėjęs tarnauti Glaruso bažnyčioje, Cvinglis mokėsi graikų ir hebrajų kalbų, daug skaitė Erazmo Roterdamiečio veikalų, susirašinėjo su juo. Cvinglio pasinėrimą į klasikinę

Glarusas

literatūrą ir pastoracines pareigas grubiai nutraukė popiežius Julijus II, paskelbęs karą Prancūzijos karaliui Liudvikui XII ir pašaukęs bažnyčios kunigus bei vyskopus prisijungti prie jo *šventojo* karo. Glaruso vyrai, vadovaujami savo kardinolo-vyskupo, dalyvavo mūšyje. Cvinglis nenoriai sekė paskui kareivius – šveicarų samdinius, kovojančius Italijoje, tarnavo jiems kaip kapelionas. Samdomi šveicarų kariai buvo labai paklausūs visoje Europoje ir buvo pagrindinis Šveicarijos kantonų pajamų šaltinis. Net popiežių saugojo šveicarų sargybiniai. Būdamas kapelionu, Cvinglis matė, kaip daug šveicarų samdinių kovoja tarpusavyje, šveicarai žudė šveicarų svetimoje žemėje, gynė svetimus valdovus. Jis daugybę kartų buvo priverstas atlikti paskutinį patarnavimą mirštančiam. Cvingliui nepatiko ši tarnystė, jis ėmė priešintis šiai samdinių sistemai. 1516 metais Cvinglis grįžo į Šveicariją ir pradėjo tarnauti kunigu benediktinų vienuolynė Einzydelne.

Šventojo Rašto studijos

Einzydelno vienuolynas

Einzydelnas buvo mažesnis už Glarusą, todėl jo pareigos buvo lengvesnės. Čia jam atsivėrė plačios galimybės studijuoti ir pamokslauti pagal Erazmo Roterdamiečio išverstą Naująjį Testamentą. Einzydelne jis gilino savo teologines žinias, skaitė Bažnyčios tėvų Ambraziejaus, Jeronimo, Chrizostomo ir Augustino darbus, taip pat Erazmo raštus. Cvinglis ranka nusikopijavo Erazmo graikišką Naująjį Testamentą. Šventasis Raštas tuo metu Cvingliui jau buvo vienintelis autoritetas ir vadovas tikėjimo klausimais. Vėliau Cvinglis savo evangelinį Šventojo Rašto suvokimą priskiria būtent tarnavimo Einzydelne laikotarpiui.

Studijuodamas Šventąjį Raštą, Cvinglis pradėjo dar giliau suvokti jame esančią tiesą ir visapusiškiau patyrė šios tiesos atkuriančią galią. Žmogaus nuopuolis ir atpirkimo planas buvo temos, į kurias jis nuolat gilinosi. *Adome*, – sakė jis, – *mes visi mirštame pasmerkti dėl savo nedorybių. Kristus suteikė*

mums amžiną atpirkimą. Jo kančia yra amžina auka už sielos išgydymą ir dieviškojo teisingumo patenkinimą visų tų, kurie tvirtu ir nepajudinamu tikėjimu pasitiki Juo.

Kartu Cvinglis pabrėžė, kad Dievo malonė nesuteikia žmonėms laisvės nusidėti: *Kur tikėjimas Dievu, ten ir Dievas; kur Dievas, ten ir karštas troškimas daryti gerus darbus.*

Jo paskutiniai metai Glaruse pasirodė esantys svarbiausi. Būtent tuo metu Cvinglis artėjo prie evangelinio Šventojo Rašto supratimo. Tais metais Erazmas Roterdamietis išleido savo graikišką Naująjį Testamentą, kurį Cvinglis tiesiog prarijo. Sakoma, kad jis mintinai mokėjo *Pauliaus* laiškų originalo kalba. Tai įvyko praėjus kiek daugiau nei metams, kai Liuteris prikalė savo 95 tezes prie Vitenbergo pilies bažnyčios durų. Studijuodamas Šventąjį Raštą, nežinodamas Liuterio idėjų, Cvinglis pradėjo skelbti tą pačią žinią, kurią netrukus skelbs Liuteris. Cvinglis yra parašęs: *Kol kas nors iš to krašto nebuvo girdėjęs apie Liuterį, 1516 m. pradėjau skelbti Kristaus Evangeliją. Aš pradėjau skelbti Evangeliją net neišgirdęs Liuterio vardo. Liuteris, kurio vardo nežinojau dar mažiausiai dvejus metus, tikrai man nenurodė. Aš vadovaujuosi tik Šventuoju Raštu.*

Kaip sako amžininkai, pradėjęs kunigystę, Cvinglis atsidėjo Dieviškosios tiesos tyrinėjimui, nes suprato, kiek daug turi žinoti tas, kuriam patikėta ganyti Kristaus kaimenę. Kuo labiau Cvinglis gilinosi į Šventąjį Raštą, tuo aiškiau matė skirtumą tarp Biblijos tiesų ir Romos skelbiamų.

Studijuodamas Bibliją, Cvinglis nesikreipė pagalbos į kitus, išskyrus Šventąją Dvasią, nes buvo įsitikinęs, kad Ji duota visiems, kurie Jos nuoširdžiai su malda ieško.

Cvinglis sakė, kad Šventasis Raštas yra mums duotas Viešpaties, o ne žmogaus, ir Tas, kuris viską apšviečia, padės suprasti, kas kyla iš Jo. Neklystantis Dievo Žodis apreiškia žmonėms tikrą tiesą, apšviečia sielą išganymo ir malonės pilnatvę, guodžia ją Viešpatyje ir pažemina, kad, pamišdama apie save, siela atsigręžtų į Dievą. Cvinglio gyvenimas patvirtino šių žodžių teisingumą. Vėliau, kalbėdamas apie savo tuometinę patirtį, jis rašė: *Kai visiškai atsidaviau Šventojo Rašto studijoms, anksčiau išmokta filosofija ir scholastika mane visą laiką glumino. Galiausiai pasakiau: Tu pats turi palikti visą šį melą ir savarankiškai įsigilinti į Dievo Žodžių prasmę, vadovaudamasis tik Jo paprastu Raštu. Pradėjau maldauti Viešpaties, kad atsiųstų man savo šviesą, ir nuo to laiko man tapo lengviau suprasti Šventąjį Raštą.*

U. Cvinglio Bažnyčios reforma

Einzydelne Cvingliui teko susidurti su visomis Romos nedorybėmis ir tapti reformatoriumi, padariusiu stiprią įtaką amžininkams, jo idėjos peržengė gimtąsias Alpes. Virš Einzydelno vienuolyno vartų buvo užrašas: *Čia galite gauti visišką nuodėmių atleidimą.* Šis miestas buvo populiarus Mergelės Marijos garbinimo centras, į jį nuolatos atvykdavo daugybė piligrimų.

Cvinglis taip pat apsilankė krikščionybės širdimi save laikančioje Romoje, pamatė tame mieste klestėjusį išdidumą ir ydas, ir tai buvo dar vienas lūžio taškas jo gyvenime. Tai paskatino Cvinglį ne tik dar labiau pačiam gilintis į Bibliją, bet

ir pradėti Bažnyčios reformą, sleisti paprastiems žmonėms Šventojo Rašto tiesas, ne visada sutampančias su Bažnyčios mokymu, ir taip sukėlė Bažnytinės vadovybės priešišumą. Naujasis kunigas viešai pasisakė prieš Einzydelne klestėjusią piligrimystės praktiką, įrodinėjo, kad N. Testamente apie tai nekalbama, todėl ji nenaudinga sielos išganymui. Cvinglis aiškino *prietarų vergams*, kokią laisvę suteikia Evangelija. *Nemanykite*, – sakė jis, – *kad Dievas gyvena šioje šventykloje daugiau nei bet kurioje kitoje vietoje. Kad ir kur būtumėte, Viešpats yra šalia tavęs ir tave girdi. Ar gali beprasmiški darbai, ilgos piligriminės kelionės, aukos, paveikslai, kreipimasis į Mergelę Mariją ar šventuosius suteikti jums Dievo malonę? Kam naudingas mūsų maldų tuščiažodžiavimas? Kam mums reikalingi prabangūs rūbai, dailiai nukirpti plaukai, ilgi drabužiai ir auksu siuvinėti batai? Viešpats žiūri į širdį, o mūsų širdys toli nuo Jo. Kristus*, – sakė jis, – *kažkada prikaltas prie kryžiaus, yra per amžius atperkančioji auka už visų, tikinčių į Jį, nuodėmes.*

Pasižymėdamas kaip populiarus pamokslininkas, jis taip pat ėmė koneveikti kai kuriuos piktnaudžiavimus bažnyčioje, ypač atlaidų pardavinėjimą, ir jo pamokslavimas igavo stipresnį evangelinį atspalvį.

Daugeliui klausytojų tokie žodžiai nepatiko. Buvo apmaudu girdėti, kad jų varginanti piligriminė kelionė beprasmė. Jie negalėjo suprasti tiesos apie neatlygintą nuodėmių atleidimą per Kristų. Romos nurodytas kelias į Dangaus karalystę jiems puikiai tiko, o sunkumai, susiję su ko nors geresnio paieškomis, gąsdino. Daug lengviau savo išganymo priežiūrą buvo patikėti kunigams ir popiežiui, nei pačiam siekti širdies tyrumo. Tačiau buvo ir kitų, kurie su džiaugsmu priėmė žinią apie nuodėmių atpirkimą per Jėzų Kristų. Romos bažnyčios ritualai neatnešė sielai trokšamos ramybės, o dabar tikintys žmonės priėmė Išganytojo kraują kaip permaldavimą už savo nuodėmes. Jie grįžo namo, kad papasakotų kitiems apie gautą brangią šviesą. Tiesa plito iš kaimo į kaimą, iš miesto į miestą, o maldininkų skaičius *Mergelės Marijos šventykloje* gerokai sumažėjo. Sumažėjo aukos, todėl sumažėjo ir paties Cvinglio pajamos. Bet tai jį tik džiugino, nes reiškė, kad fanatizmo ir prietarų kera praranda savo galią.

Tačiau Cvinglis dar nematė poreikio keisti patį Bažnyčios išpažinimą. Atvirkščiai, jis manė, kad reforma pirmiausia turėtų būti institucinė ir moralinė. Be to, savo mokyme jis liko labiau priklausomas nuo Bažnyčios tėvų nei nuo Šventojo Rašto. Jis dar nebuvo pasiruošęs reformai, nors jau pradėjo formuluoti pirmąsias reformatoriškas idėjas. Cvinglio darbas Einzydelne parengė jį platesnei veiklai, kurią jis netrukus turėjo pradėti.

Cvinglis savo mokymo nepasiskolino iš Liuterio. Tai buvo Kristaus mokymas. *Jei Liuteris pamokslauja apie Kristų*, – sakė šveicarų reformatorius, – *jis daro tą patį, ką darau aš. Jis atvedė pas Kristų daug daugiau žmonių nei aš. Bet tai nesvarbu. Aš neskelbsiu jokio kito vardo, kaip tik Kristaus vardą; Aš esu Evangelijos karys, o Kristus yra mano vienintelis vadovas. Mes su Liuteriu niekada nesikeitėme laiškais. Kodėl? Kad visi įsitikintų, jog Dievo Dvasia neprieštarauja pati sau, nes mes abu, nesusitarę, tobulai vieningai skelbiame Kristaus doktriną.*

U. Cvinglio tarnystė Ciuricho katedroje

Ciurichas, toluomoje Grossmünster bažnyčia

Sakykla, iš kurios pamokslavo Cvinglis

Po trejų metų tarnystės Einzydelne, novatoriškam pamokslininkui Cvingliui 1518 m. buvo pasiūlytos kunigo pareigos Ciuricho didžiojoje (Grossmünster) bažnyčioje – katedroje. Ciurichas buvo vienas reikšmingiausių Šveicarijos Konfederacijos miestų, todėl Cvinglio įtaka galėjo išsiplėsti toli už jo sienų. Tačiau Cvinglį į Ciurichą pasikvietę dvasi-ninkai bijojo bet kokių naujovių ir jam nurodė, kad *nerieketų pamiršti nieko, kas gali padidinti katedros pajamas. Sakydamas pamokslą iš sakyklos ar klausydamas išpažinties, turi nurodyti tikintiesiems atidžiai mokėti visas dešimtines ir dovanas, kad jie taip parodytų savo meilę Bažnyčiai. Turi stengtis padidinti pajamas iš ligonių lankymo, mišių šventimo ir, apskritai, iš visų Bažnyčios sakramentų. Komuniją turi suteikti tik kilmingiems asmenims ir tik tada, kai esi pašauktas; jokių būdu neturėtum bendrauti su visais iš eilės. Bet tu gali patikėti šias pareigas savo pagalbininkui, ypač pamokslavimą.*

Cvinglis tyliai išklausė šiuos nurodymus ir padėkojo jam už garbę tarnauti tokioje svarbioje vietoje, o tada išdėstė savo požiūrį į tolesnį darbą.

Kristaus gyvenimas, – sakė jis, – buvo per ilgai paslėptas nuo žmonių. Aš pamokslausiu pagal Mato evangeliją. Vadovaudamas tik Šventuoju Raštu, paaiškinsiu Jo gylį, lygindamas atskiras vietas. Nuolat ir karštai meldamiesi prašykite, kad Viešpats mane apšviestų. Tarnaui tik vardan Viešpaties, Jo viengimio Sūnaus, šlovės ir dėl tikro sielų išganymo bei jų ugdymo tikrame tikėjime. Kai kuriems kunigams nepatiko Cvinglio ketinimai, ir jie bandė jį atkalbėti, tačiau jis liko nepajudinamas, atmesdamas visus priekaištus dėl naujovių ir tvirtindamas, kad naudosis tais metodais, kuriuos jau seniai taiko Bažnyčia.

Cvinglis savo tarnystę Ciuriche pradėjo aiškindamas Evangeliją. Jis aiškino žmonėms Kristaus gyvenimo ir mirties

įvykius, Jo mokymą. Ir čia, kaip ir Einzydelne, jis skelbė Dievo Žodį kaip vienintelį neklystantį autoritetą ir Kristaus mirtį – kaip vienintelę tobulą auką. Jis sakė: *Tik pas Kristų, aš trokštu vesti tave, tik pas Kristų, tikrąjį išganymo šaltinį.* Aplink pamokslininką būrėsi visų sluoksnių žmonės – nuo valstybininkų ir mokslininkų iki amatininkų ir valstiečių. Visi jo klausėsi su giliu susidomėjimu. Jis ne tik kalbėjo apie kiekvienam siūlomą išganymo dovaną, bet ir be baimės priekaištavo to laikmečio nedorybėms ir ydoms. Daugelis išeidami iš katedros šlovino Dievą. *Šis žmogus*, – sakė jie, – yra tiesos skelbėjas. *Jis taps mūsų Moze ir išves mus iš Egipto tamsos.*

Labai greitai Cvinglis tapo populiarus: pasiklausyti jo pamokslų ateidavo didelės žmonių minios. Ateidavo net tie, kurie seniai nebelankė bažnyčios. Pamokslaudamas jis drąsiai kritikuodavo įvairius prietarus, bažnytines apeigas ir kitus reiškinius, kurie prieštaravo Biblijos mokymui.

Didėjanti Cvinglio įtaka 1518 m. gruodį užtikrino jam liaudies kunigo vardą Ciuricho (Grossmünster) katedroje, kurioje susidomėjimas jo pamokslais buvo toks didelis, kad didžiulėje katedroje netilpo visi norintys jo klausytis. Cvinglis iš karto atsitraukė nuo įprastos pamokslavimo pagal bažnyčios kalendorių praktikos. Tiesą jis žmonėms skleidė palaipsniui. Iš pradžių jis stengėsi nekelti klausimų, galinčių sukelti žmonėms baimę ir išankstinį nusistatymą. Jo tikslas buvo laimėti žmonių širdis Kristaus tiesai. Kai tik jie priėmė skelbiamą Evangeliją, visi jų prietariai ir išankstiniai nusistatymai išnyko savaime. 1519 m. sausio 1 d., per savo trisdešimt penktąjį gimtadienį, Cvinglis pradėjo per pamokslus aiškinti Evangelijos pagal Matą tekstus ir šešerius metus tęsė šį pamokslavimo stilių, kol susirinkusiems į bažnyčią žmonėms išaiškino visą Naująjį Testamentą. Šis ambicingas projektas paruošė dirvą tolesniems reformos darbams.

Naujasis kunigas igijo miestelėnų pagarbą ne tik dėl pamokslų, bet ir dėl ganytojiško rūpestingumo. Kai Ciuriche 1519 metais kilo didelė maro epidemija, Cvinglis nusprendė likti mieste, kad galėtų rūpintis ligoniais ir mirštančiais. Cvinglis nesibaimindamas lankydavo ir guosdavo nelaimės ištiktuosius. Du tūkstančiai iš septynių tūkstančių miestelėnų mirė. Jis pats taip pat užsikrėtė maru. Jo būklė buvo tokia sunki ir beviltiška, kad pasklido gandai apie jo mirtį. Tačiau net ir išbandymų valandą reformatoriaus neapleido viltis ir drąsa. Jis su tikėjimu žvelgė į Golgotos kryžių, pasikliaudamas išperkančia Kristaus auka. Po trijų mėnesių, ištrūkęs iš mirties glėbio ir pasveikęs, jis ėmė dar karščiau skelbti Evangeliją, jo žodžiai skambėjo nepaprastai įtaigiai. Žmonės džiaugsmingai sveikino savo mylimą mokytoją, jau buvusį ant mirties slenksčio. Slaugydami ligonius ir rūpindamiesi mirštančiais, jie labiau nei bet kada suprato Evangelijos vertę. Šis kovos su mirtimi patyrimas suformavo Cvinglio tikėjimą Dievo vienvaldyste. Jis aiškiai suvokė, kad žmogaus likimas priklauso tik nuo Dievo valios. Savo išgyvenimus 1519 m. jis įamžino kūrinyje *Maro giesmė (Pestlied): Tę viskas vyksta pagal Tavo valią, nes joje nėra trūkumų. Aš – tavo indas, pasiruošęs būti išgelbėtas arba sunaikintas*. Ši asmeninė auka taip pat padidino jo populiarumą tarp žmonių. Susidūrę su mirtimi, daugelis suprato, kokie beverčiai ir nenaudingi jų nupirkti apgailėtini *nuodėmių atleidimo* popieriai.

Tačiau iš pradžių su tokiu entuziazmu sutiktas Cvinglis netrukus susidūrė su Bažnytinės vadovybės pasipriešinimu. Vienuoliai nusprendė nutraukti jo veiklą ir pasmerkti jo mokymus. Vieni iš jo tyčiojosi, kiti grasino ir įžeidinėjo. Tačiau Cvinglis viską kantriai ištverė, kartodamas: *Jei norime nukreipti nusidėjėlius į Kristų, turime į daugelį dalykų užmerkti akis*.

Šveicariškoji – Ciuricho Reformacija

Cvinglis, skelbdamas Bibliją, tiesas, su kuriomis susidūrė skaitydamas tekstą, aiškino pasitelkdamas kitas Biblijos vietas, ir neretai kitaip nei buvo aiškinama Bažnyčios tradicijos. Toks pamokslavimas nebuvo be iššūkių.

1522 m. kovo 9 d. reformų šalininkai surengė protesto renginį – per Gavėnią valgė rūkytas dešras, taip viešai demonstruodami nepritarimą privalomam pasninkui. Cvinglis palaikė juos, nes tokius apribojimus vertino kaip žmogaus sukurtus. Tais pačiais metais Cvinglis parašė pirmą iš daugybės reformacijos raštų, skleidžiančių jo idėjas. O kai buvo atspausdintas pirmas Cvinglio teologinis darbas *Dievo Žodžio aiškumas ir neklaidingumas (Von Klarheit und Gewissheit des Wortes Gottes)*, reformatoriškos idėjos pradėjo skliti po visą Šveicariją.

1522 m. lapkritį Cvinglis pradėjo bendradarbiauti su kitais religiniais lyderiais ir miesto taryba, siekdamas įgyvendinti esmines Bažnyčios ir valstybės reformas. Jausdamas Ciuricho miesto valdžios palaikymą, Cvinglis po truputį pradėjo reformuoti miesto religinį gyvenimą.

Panašiai kaip Liuteris Vokietijoje, Cvinglis Ciuriche pradėjo pasipriešinti indulgencijų pardavinėjimui, taip pat išsakė abejones dėl mokymo apie celibatą pagrįstumo ir dėl Gavėnios pasninko reikalingumo.

Tarnaudamas ir pamokslaudamas Ciuriche, Cvinglis vis dažniau pastebėdavo skirtumus tarp to, ką Bibliją moko, ir jo laikų katalikų Bažnyčios praktikos. Kodėl Bažnyčia sakė, kad

Gavėnios metu (40 dienų iki Velykų) žmonės turi susilaikyti nuo mėsos? Kur Biblijoje parašyta, kad dvasininkai turi laikytis celibato? Cvingliui klausimų vis daugėjo, kaip ir daugėjo mieste diskusijų apie reikalingumą reformuoti Bažnyčią – praktiką ir doktriną.

1523 metai buvo lemiami Ciuricho Reformacijai. Tų metų sausio 29 d. Ciuricho miesto taryba Cvinglį ir jo idėjų palaikytojus bei tradicinės katalikų Bažnyčios gynėjus pakvietė į atvirą disputą miesto rotušėje. Miesto taryba paskelbė, kad šio disputo nugalėtojas nustatys religinį kursą, kurį miestas pasirinks. Ruošdamasis šiam disputui, Cvinglis paskelbė savo **67 tezes**, kritikuojančias Romos katalikų bažnyčią, popiežių, atmetančias popiežiaus instituciją, šventųjų kultą, dvasininkų celibatą, šventąjį laiką ir šventąsias vietas, vienuolių ordinus, Eucharistijos koncepciją, priverstinį pasninką, skaistykla, mišias kaip auką ir kunigų tarpininkavimą.

Į pirmąjį disputą susirinko per 600 dalyvių, įskaitant miesto tarybos narius ir dvasininkus. Konstanco vyskupas, kuriam priklausė Ciuricho parapija, atsiuntė generalinį vikarą Faberį, kuris iki tol buvo Cvinglio draugas. Disputo metu Faberis atsisakė išsamiai aptarti teologinius klausimus, kuriuos, jo manymu, priklausytų spręsti Tarybų tribunolui ar garsioms universitetams, tokiems kaip Paryžiaus, Kelno ar Liuveno. Cvinglis dispute pagrindė Biblijos viršenybę prieš popiežių, prelatų ar Bažnyčios tarybų žodį. Tą pačią dieną magistratas priėmė sprendimą Cvinglio naudai ir nurodė jam *toliau skelbti šventąją Evangeliją taip, kaip iki šiol, ir skelbti tikruosius, dieviškuosius Raštus, kol jis bus geriau informuotas*. Visi kiti miesto ir šalies pamokslininkai ir kunigai buvo perspėti *neskelbti nieko, ko jie negalėjo pagrįsti šventąja Evangelija ir kitais dieviškaisiais Raštais*, ir vengti asmeninių ginčų bei karčių vardų. Taigi, Ciuricho miestas atmetė katalikybę ir priėmė Reformaciją kaip visumą, pareikšdamas, kad visas būsimas pamokslavimas Ciuriche turėtų būti grindžiamas tik Bibliją. Po disputo Ciuricho taryba suteikė Cvingliui visišką laisvę reformų veiklai. Tuo pasinaudojęs, Cvinglis reformavo Ciuricho religinį ir visuomeninį gyvenimą, o Ciuricho miesto taryba igijo nepriklausomybę nuo vyskupo.

Dėl Dievo meilės, neprieštaraukite Dievo Žodžiui. Nes iš tiesų Jis išliks toks pat patikimas, kaip ir Reinas. Galbūt galima kurį laiką jį užtvenkti, bet jo sustabdyti neįmanoma.

Cvinglis pradėjo abejoti ir paveikslų reikalingumu bažnyčioje bei mišių prasme. Miesto taryba dar nebuvo pasirengusi įsakyti nedelsiant panaikinti mišias ir atvaizdus bažnyčiose. Kilo poreikis surengti antrąjį disputą. Tų pačių metų spalio 26-oji diena buvo paskirta antrajam disputui; o diskusijos temos buvo: *ar atvaizdų garbinimas buvo leistinas Evangelijos ir ar reikia mišias išsaugoti, ar panaikinti*. Disputas buvo daug gausesnis nei ankstesnis, įvykęs sausio 29 dieną. Į antrąjį disputą susirinko daugiau nei devyni šimtai žmonių iš visų Šveicarijos vietovių, įskaitant *Didžiąją Dviejų šimtų tarybą*, ir apie tris šimtus penkiasdešimt bažnytininkų. Konstanco, Kūro ir Bazelio vyskupams, pastarojo miesto universitetui, ir dvylikai kantonų buvo išsiųsti kvietimai atsiųsti savo atstovus į disputą Ciuriche. Tačiau vyskupai kvietimo nepriėmė – jų atstovų pažeminimas sausio mėnesį buvo dar nepamirštas, ir jie

nebuvo linkę rizikuoti pralaimėti antrą kartą. Antrasis disputas taip pat vyko miesto rotušėje ir truko tris dienas.

Cvinglis pamaldžiai pasiūlė debatus pradėti malda. Jis priminė susirinkusiems Kristaus pažadą, kad *kur du ar trys susirinkę mano vardu, ten ir aš esu tarp jų* (Mt 18,20). Po maldos ir pirmininkaujančiojo žodžių, įpareigojančių visus kalbėjusius semtis argumentų tik iš Šventojo Rašto, Cvinglis pradėjo procesą. Prieš kalbėdamas apie pirmąjį teiginį – atvaizdų garbinimą, jis prašė leisti pateikti keletą pastabų apie žodžio *bažnyčia* vartoseną Šventajame Rašte, nes nuo to priklausė jų dabartinių svarstymų prasmė ir reikšmė. Jis atmetė Romos bažnyčios teiginius, kad visame krikščioniškame pasaulyje negalioja nieko, tik tai, kas buvo padaryta su jos (Bažnyčios) sutikimu. Jo nuomone, terminas *bažnyčia* pirmiausia reiškia visuotinį tikinčiųjų *kūną*; antra, ji yra bet kuri kūno dalis, susirinkusi toje pačioje provincijoje ar mieste; pvz.: Efezo, Korinto, Galatijos ar Ciuricho bažnyčioje. Jis neigė, kad šis terminas gali būti apribotas konvencija, kurią sudaro tik popiežius, kardinolai, vyskupai ir kiti bažnytiniai atstovai. Jo tikslas buvo įveikti Romos katalikų raginimą priešintis tokiam susirinkimui, t. y. vykstančiam disputui, ir parodyti, kad kiekvienas susirinkimas, kurį vienija tikėjimas Kristumi ir Evangelija, turi teisę aptarti ir spręsti savo reikalus.

Cvinglis siūlė Ciuricho bažnyčiai pasitraukti iš Konstanco vyskupo jurisdikcijos, atsiskirti nuo Romos hierarchijos.

Dispute visi, kas norėjo paprieštarauti jo pozicijai, buvo pakviesti be baimės reikšti savo mintis. Reformatoriai siekė viešumo ir bijojo nesąžiningos diskusijos. Vienas Ciuricho kanauninkas bandė paprieštarauti, bet kadangi jis kalbėjo tik apie popiežiaus bulės autoritetą, imperatoriaus įsaką, kanonus ir visų kitų diskusijų netinkamumą, nepamindamas Šventojo Rašto, jam buvo leista suprasti, kad jis nesilaiko disputo taisyklių.

Augustiniečių prioras, garsus pamokslininkas, labai prisirišęs prie senosios ortodoksijos, prisipažino negalįs paneigti Cvinglio teiginių, nebent jam būtų leista remtis kanonų teise. Cvinglis iš karto paminėjo kanonų teisės ištrauką, kuri nurodė, kad reikia pasikliauti tik Šventraščiu.

Leo Judas

Kitas kalbėtojas *Leo Judas* gana ilgai kalbėjo įrodinėdamas Šventojo Rašto žodžių prasmę *Dievo Žodis draudžia atvaizdus ir kad krikščionys neturi jų daryti, statyti ar rodyti jiems bet kokią pagarbą*.

Antrąjį disputo dieną Cvinglis aiškino *mišių* prasmę pagal Naujojo Testamento žodžius, įrodydamas, kad *mišios* nėra auka, kad niekas negali versti Dievui aukotis dėl kito, ir kad Eucharistijos šventimo būdas Romos bažnyčioje visiškai skiriasi nuo Išganytojo sampratos. Keletą menkų bandymų palaikyti nusistovėjusią praktiką ir doktriną du reformacijos šalininkai iš karto paneigė, taip labai nudžiugindami į disputą susirinkusius savo šalininkus.

Antrasis disputas patvirtino Cvinglio Bažnyčios reformą. Nuo šio momento jau nebebuvo galimas joks grįžimas atgal. Romos valdžios ir popiežiaus valios buvo oficialiai atsisakyta Ciuriche ir kituose kantonuose, kurie priėmė Reformaciją.

Nors vyskupas įvairiais būdais bandė stabdyti prasidėjusias reformas, tačiau Ciuricho miesto valdžia tvirtai palaikė Cvinglio idėjas ir veiklą. Viešose polemikose dvikovose su vyskupo atstovu Cvinglis, remdamasis Šventuoju Raštu, sėkmingai apgynė savo įsitikinimus.

Šie du 1523 metais įvykę disputai ženklino galutinę reformuotos šveicariškos Bažnyčios atsiskyrimą nuo Romos katalikų bažnyčios. 1524 m. birželį Ciuricho miestas nusprendė, kad visi religiniai atvaizdai iš bažnyčių turi būti pašalinti. Tais pačiais metais Cvinglis pradėjo teigti, kad Eucharistija nėra tikras Kristaus kūnas ir kraujas, ją interpretavo tik kaip simbolį.

Iki 1525 m. didelę trauką Ciuriche įgijęs Reformacijos judėjimas praktiškai baigėsi religinės reformos Ciuriche įgyvendinimu. Tais metais išėjo bene reikšmingiausias Cvinglio veikalas *Komentaras apie tikrą ir klaidingą religiją* (*Commentarius de vera et falsa religione*). Jame galima rasti Liuterio akcentuoto išteisinimo *vien per tikėjimą Kristumi* mokymo atkartojimą: *Atgailaudamas žmogus pamato tikrąją savo būklę ir visiškai nusivilia. Tokiu būdu, praradęs pasitikėjimą savimi, jis pradeda ieškoti prieglobsčio Dievo gailestingume, tačiau jį baidina dieviškas teisingumas. Tuomet jis atsigręžia į Kristų, kuris priėmė dieviško teisingumo reikalaujamą bausmę už mūsų nusizengimus. Tik įtikėjęs Kristų, žmogus atranda išsigelbėjimą, nes tik Kristus yra patikimas Dievo gailestingumo garantas.*

Viskas, kas neturėjo aiškaus Šventojo Rašto pagrindo, buvo atmesta. 1525 m. balandžio 14 d. Ciuriche ir jo apylinkėse oficialiai buvo panaikintos tradicinės *Mišios*, uždraustas šventųjų atvaizdų, Marijos ir šventųjų garbinimas, uždrausti atlidai, sustabdytos maldos už mirusiuosius. Santykiai su Roma buvo nutraukti. Įvesta labai supaprastinta liturgija, pradėtos laikyti protestantiškos *pamaldos*. Vietoje lotynų imta vartoti vokiečių kalba. Šventojo Rašto žodžiai buvo skaitomi ir skelbiami vietinių žmonių kalba. Kita svarbi naujovė – visai bendruomenei, ne tik dvasininkams, Viešpaties Vakarienėje buvo dalinama ir duona, ir vynas. Kunigas dėvėjo panašius į paskaitų metu auditorijose lektorių dėvimus drabužius, ne tokius puošnius kaip prie altorių. Daugelis kunigų ir vienuolių atsisakė celibato, sukūrė šeimas (pats Cvinglis tai padarė 1522 m., veddamas Aną Reinhard (*Anna Reinhard*), su kuria susilaukė keturių vaikų). Uždaryti vienuolynai buvo pertvarkomi į mokyklas, nes Cvinglis labai rūpinosi visuotiniu švietimu. Išsilavinimas tapo prieinamas kiekvienam žmogui, nepriklausomai nuo jo socialinio statuso.

U. Cvinglis: atmesti viską, ko nepatvirtina Dievo Žodis

Cvinglio reformatoriška veikla ir teologinės pažiūros daugeliu aspektų buvo panašios į Vokietijos reformatoriaus Martyno Liuterio, nors Liuteris nedarė tiesioginės įtakos Cvinglio pažiūrų susiformavimui. Nepriklausomai nuo Liuterio, Cvinglis priėjo panašių išvadų studijuodamas Šventąjį Raštą iš mokslininko humanisto pozicijų. Svarbiausias Cvinglio tikslas buvo atkurti švarų biblinį tikėjimą ir pirmųjų krikščionių bažnytinę praktiką. Jis pasirinko įgyvendinti tik tai, ko buvo mokoma Šventajame Rašte, *atsisakė visko, ko aiškiai nepatvirtina Dievo Žodis*. Liuterio pozicija buvo šiek tiek kitokia – *palikti viską, kas neprieštarauja Dievo Žodžiui*.

Vormso katedra, kur Liuteris apgynė savo įsitikinimus

Pamažu Reformacijos idėjos užvaldė Ciuricho visuomenės protus. Sumerimą varžovai susivienijo ir bandė suduoti lemiamą atkirtį. Buvo praėjo tik metai, kai Vitenbergo vienuolis Martynas Liuteris Vormse atsakė popiežiui ir imperatoriui *ne*, o dabar ir Ciuriche visi buvo pasirengę atmesti popiežiaus pretenzijas. Puolimai prieš Cvinglį nesiliovė. Popiežininkų katalikiškuose kantonuose kartais nuo karto Evangelijos mokiniai būdavo deginami ant laužo, bet ir to, atrodo, nepakankamai: reikėjo nutildyti patį *erezijos mokytoją*.

Pirmasis į naujoves sureagavo Konstanco vyskupas,

kurio valdžioje nuo seno buvo Ciuricho parapija. Jis į Ciuricho tarybą nusiuntė tris atstovus, apkaltindamas Cvinglį skleidžiant mokymus, kurie kursto žmones pažeisti Bažnyčios įstatymus ir taip kelia grėsmę visos visuomenės taikai ir klestėjimui. *Jei Bažnyčios autoritetas bus paneigtas*, – buvo sakoma, – *tai sukels visišką anarchiją*. Cvinglis atsakė, kad ketverius metus jis skelbė Evangeliją Ciuriche, *kuris tapo vienu ramiausių ir taikiausių miestų konfederacijoje. Argi iš to neišplaukia*, – sakė jis, – *kad Evangelija yra geriausia bendro saugumo garantija?*

Vyskupo pasiuntiniai stengėsi įtikinti miesto tarybos narius, kad be Bažnyčios nėra išganymo. Cvinglis atsakė: *Neleiskit, kad šis kaltinimas jus gąsdintų. Bažnyčios pamatas yra ta pati Uola ir tas pats Kristus, kuris pašaukė Simoną Petrą, atvirai Jį išpažinusį. Kiekvienoje tautoje kiekvienas, kuris tiki Jėzų visa širdimi, yra Dievo priimtas. Tokie žmonės sudaro Bažnyčią, be kurios nėra išganymo*. Po šio susitikimo miesto taryboje vienas iš vyskupo atsiųstų atstovų priėmė reformuotą tikėjimą.

Miesto taryba atsisakė imtis bet kokių veiksmų prieš Cvinglį, tačiau Roma ruošėsi naujam puolimui.

Informuotas apie savo priešų planus, reformatorius sušuko: *Tegul dirba savo darbą, aš jų tiek bijau, kiek uola, pakibusi virš jūros, bijo bangų, kurios dūžta į ją*. Popiežiaus pastangos tik dar labiau paskatino reformuoto tikėjimo plitimą, prieš kurį jie kovojo. Vokietijoje Reformacijos šalininkai, nuliūdę dėl Liuterio dingimo (*buvo pasislėpęs kurfiursto Frydricho pilyje Vartburge*), buvo padrąsinti išgirstos žinios apie evangeliško tikėjimo sėkmę Šveicarijoje.

Ciuriche, apimtame Reformacijos, buvo pastebimi pokyčiai žmonių gyvenime: sumažėjo nusikaltimų, visuomenėje įsivyravo santarvė ir tvarka. *Mūsų mieste įsitvirtino taika*, – rašė Cvinglis, – *nėra kivirčių, veidmainystės, pavydo ir nesantikos. Iš kur gali kilti toks sutarimas, jei ne iš Viešpaties ir mūsų mokyimo, duodančio taikos ir pamaldumo vaisių?*

Popiežiaus bandymas sunaikinti U. Cvinglį

Reformacijos iškovotos pergalės vertė popiežių su dar didesne energija ir veržlumu siekti ją sunaikinti. Matydami, kiek mažai jie gali pasiekti persekiodami Liuterį ir jo pasekėjus Vokietijoje, nusprendė nugalėti reformatorius savo ginklu – fiziškai sunaikinti lyderį. Buvo nuspręsta surengti dar vieną disputą ir jį pakviesti Cvinglį. Popiežiaus šalininkai, siekdami užsitikrinti pergalę, atitinkamai parinko trečiojo disputo vietą ir numatė palankių teisėjų sudėtį. Jie mąstė, jog jei tik galėtų prisivilioti Cvinglį atvykti, tada jau jo nepaleistų iš savo rankų. Ir jei lyderį pavyktų nutildyti, judėjimas greitai žlugtų. Šį ketinimą, aišku, popiežininkai kruopščiai slėpė.

1525 metų disputą buvo suplanuota rengti Badene, tačiau Cvinglis jame nepasirodė, o vietoj jo dispute dalyvavo ištikimas jo draugas ir bendramintis, Šventojo Rašto pamokslininkas Bazelio universitete, kunigas Johanesas Ekolampadijus. Ciuricho miesto taryba, įtarusi klastingus popiežiaus planus ir prisiminusi laužus, ant kurių popiežininkai degino Evangelijos skleidėjus savo kantonuose, apsaugojo Cvinglį nuo galimos grėsmės. Ciuriche Cvinglis buvo pasirengęs susitikti su bet kuriuo Romos atstovu, tačiau vykti į Badeną, kur ką tik

už tiesą buvo pralietas kankinių kraujas, jam reikė mirtį.

Nors Cvinglis dispute Badene nedalyvavo, bet jo įtaka buvo juntama. Popiežiaus šalininkai tik patys skirdavo sekretorius, o visiems kitiems dispute dalyviams buvo draudžiama daryti užrašus. Tačiau, nepaisant to, Cvinglis kasdien gaudavo tikslią ataskaitą apie viską, kas vyksta Badene. Vienas iš dispute dalyvaujančių studentų kiekvieną vakarą surašydavo visus šalių argumentus. Atsakomuosiuose pranešimuose reformatorius išsakė savo pageidavimus ir patarimus. Jis naktį rašė atsakymus, o ryte mokiniai jau grįždavo į Badeną. Kad prie miesto vartų stovintiems sargybiniams nesukeltų įtarimų, jie ant galvų nešė pintines su paukštiena ir laisvai įeidavo į miestą. Taip Cvinglis, tiesiogiai nedalyvaudamas dispute, kovojo su savo gudriais priešais. Amžininkai rašė, kad *mąstydamas bemiegėmis naktimis, siųsdamas žinutes į Badeną, jis padarė daugiau nei asmeniškai diskutuodamas su savo priešais*.

Johanesas Ekolampadijus

Berno Miünstern
katedra

Popiežininkai, tikėdamiesi pergalės, į Badeną atvyko prabangiais, brangakmeniais puoštais drabužiais. Jie buvo apsupti prabangos, valgė išskirtinius patiekalus ir gėrė geriausius vynus, taip palengvindami *dvasinių pareigų našta* vaisėmis ir kitais malonumais. O reformatoriai žmonių akimis mažai kuo skyrėsi nuo elgetų! Kuklus valgis labai mažai atimdavo jų laiko. Namo, kuriame buvo apsistojęs Ekolampadijus, savininkas, pažvelgęs į jo kambarį, visada rasdavo jį skaitantį ar besimeldžiantį. Labai

nustebęs, jis buvo priverstas pripažinti, kad *šis eretikas yra labai pamaldus žmogus*.

Rašoma, kad *disputo metu popiežiaus šalininkas Ekkenas, kupinas arogancijos, pakilo į nuostabiai papuoštą sakyklą, o kuklus Ekolampadijus prastais drabužiais užėmė jam skirtą vietą priešais savo priešininką ant grubiai tašyto suolo*. Skambus balsas ir beribis pasitikėjimas savimi Ekkeno niekada nepavedė. O aukso ir šlovės spindesys jį dar labiau įkvėpė – juk *tikėjimo gynėjui* buvo pažadėtas dosnus atlygis. Kai pagaliau išseko jo iškalbingų įrodymų srautas, jis griebėsi įžeidinėjimų ir net keiksmų. O Ekolampadijus, kuklus ir nepasitikėdamas savo jėgomis, vengė ginčų ir pradėjo nuolankiu prisipažinimu: *Aš nepripažįstu jokio kito argumento, išskyrus Dievo Žodį*. Nors kalbėjo švelniai ir mandagiai, vis dėlto jame buvo pastebima nepalenkiama valia ir skvarbus protas.

Nors Romos dvasininkai, kaip buvo įpratę, rėmėsi Bažnyčios papročių ir tradicijų autoritetu, reformatorius tvirtai laikėsi Šventojo Rašto. *Tradicija*, – sakė jis, – *Šveicarijoje neturi jokios įtakos, nebent ji yra įtvirtinta konstitucijoje, bet tikėjimo klausimais čia mūsų konstitucija yra Biblija*.

Ryškus dispute dalyvių skirtumas neliko nepastebėtas. Aiškūs ir konkretūs reformatoriaus argumentai, išreikšti ramiai ir santūriai, paskatino žmones nusigręžti nuo pagyrų ir piktų Ekkeno tiradų. Disputas truko aštuoniolika dienų. Jam pasibaigus, popiežiaus šalininkai įžūliai paskelbė, kad pergalė – jų pusėje. Dauguma dispute dalyvių palaikė Romą ir nusprendė, kad reformatoriai, kartu su Cvingliu, būtų atskirti nuo Bažnyčios. Tačiau kas laimėjo iš tikrųjų, paaiškėjo vėliau. Disputas Badene buvo stiprus postūmis plisti protestantizmui, ir per labai trumpą laiką tokie dideli miestai kaip Bazelis ir Bernas perėjo į Reformacijos pusę.

Šveicariškos Reformacijos galutinė pergalė

1528 m. sausio 6–26 dienomis Berne įvyko dar vienas disputas, kuriame reformatoriams galingai atstovavo delegatai iš Ciuricho, Bazelio ir Sent Galeno bei kelių Pietų Vokietijos miestų. Ciurichas atsiuntė apie šimtą dvasininkų ir

pasauliečių, turinčių stiprią apsaugą. Pagrindiniai kalbėtojai reformatorių pusėje buvo Cvinglis, Ekolampadijus bei kiti Bažnyčios reformos šalininkai. Kaip ir ankstesniuose disputuose Ciuriche ir Badene, dalyvauti Berno dispute buvo pakviesti ir katalikų atstovai. Tačiau Romos katalikų kantonai ir keturi vyskupai, išskyrus Loanos vyskupą, laikydami, kad Badeno disputas buvo galutinis, siųsti delegatus į Berną atsisakė. Reformatoriai Berne iškovoję lengvą ir visišką pergalę, buvo atšaukti Badeno disputo sprendimai.

Berno dispute reformatoriai kaip tam tikrą tikėjimo išpažinimą patvirtino *Dešimt tezių*: vienintelis Bažnyčios vadovas yra iš Dievo Žodžio gimęs ir jame pasiliekančias Kristus, Kristaus Bažnyčia nepriima jokių įstatymų ir įsakymų be Dievo Žodžio, esminis ir kūniškas Kristaus kūno ir kraujo buvimas negali būti įrodytas Šventuoju Raštu, mišios, kuriose Kristus aukojamas Dievui Tėvui už gyvųjų ir mirusiųjų nuodėmes, prieštarauja Šventajam Raštui, kaip Kristus vienintelis mirė už mus, taip Jis taip pat turi būti garbinamas kaip vienintelis Tarpininkas ir Užtarėjas tarp Dievo Tėvo ir tikinčiųjų, todėl šaukimasis kitų tarpininkų prieštarauja Dievo Žodžiui, Šventasis Raštas nieko nesako apie skastyklą po šio gyvenimo, atvaizdų garbinimas prieštarauja Šventajam Raštui, Šventajame Rašte santuoka nėra draudžiama jokiai žmonių klasei ir kt.

Cvingliui laimėjus ir šį disputą Berne, į reformatorių pusę perėjo kaimyniniai miestai: Bazelis, Sent Galenas, Šafhauzenas ir Konstancas.

Buvo iškovota visiška pergalė, panaikinusi Badeno sprendimą. *Dešimt tezių* arba išvadų, kurias parengė Berchtoldas Haller'is ir peržiūrėjo Ulrichas Cvinglis, buvo išsamiai aptartos ir priimtos kaip tam tikras tikėjimo išpažinimas Berno reformatų bažnyčiai.

Berchtoldas
Halleris

U. Cvinglio ir M. Liuterio nesutarimas dėl Viešpaties Vakarienės

Marburgo disputo dalyviai

U. Cvinglio ir M. Liuterio pradėti reformacijos judėjimai neturėjo esminių doktrininių skirtumų, tačiau nebuvo prieita vieningos nuomonės – sutarimo dėl Viešpaties Vakarienės. Jiedu sutarė atmesti eucharistinę auką. Jie taip pat sutiko atmesti viduramžių sampratą apie sakramento esmės pasikeitimą.

Bet Liuteris jautėsi saistomas žodžių *Tai yra mano kūnas* ir tvirtai laikėsi įsitikinimo, kad Viešpaties Vakarienėje yra *tikras* Kristaus kūnas ir kraujas. Jis suformulavo naują Eucharistijos koncepciją (*konsubstanciacinę*), tačiau paliko vieną svarbią sampratą, kuri atrandama ir katalikiškame variante – Eucharistijos metu valgydami duoną ir gerdami vyną, tikintieji valgo *tikrą* Kristaus kūną ir geria *tikrą* Jo kraują. Tuo tarpu Cvinglis buvo įsitikinęs, kad žodžio „yra“ prasmė turėtų būti suprantama kaip „*reiškia*“. Jis neigė, kad Eucharistijoje yra *tikras* Kristaus kūnas ir kraujas, jis buvo įsitikinęs, kad Viešpaties Vakarienė yra Kristaus mirties atminimas – simbolinis prisiminimas. Aiškindamas apie Eucharistiją, Cvinglis pasitelkdavo *sužieduotųjų žiedo* įvaizdį: žiedas primena nuotakai apie jaunikį, kai jo nebūna greta; panašiai duonos ir vyno simboliai padeda tikinčiajam prisiminti Kristų, kol Jis sugrįš. Eucharistijos metu mes valgome paprastą, niekuo neišsiskiriančią duoną, kuri yra tik simbolis, nurodantis į garantą, patvirtinantį Dievo meilės ir ištikimybės pažadą. Savo pažiūras Cvinglis išdėstė dviejuose lotyniškuose traktatuose (1525) ir populiariausniame veikale *Viešpaties Vakarienė* (1526). Liuteris ir jo šalininkai reagavo su dideliu pasipiktinimu, atsisakydami Šveicarijos judėjime įžvelgti tikrą evangelinę Reformaciją.

Gyvenimo pabaigoje Cvinglis laiške karaliui Pranciškui I apibendrino savo supratimą apie Eucharistiją, sakydamas:

Mes tikime, kad Kristus tikrai yra Viešpaties Vakarienėje. Taip, mes tikime, kad nėra bendrystės be Kristaus buvimo. ➤

Tai yra bendrystės įrodymas: *Kur du ar trys susirenka mano vardu, ten ir aš esu tarp jų* (Mt 18, 20). Dar daugiau, Jis dalyvauja ten, kur Jo garbei susirenka visa bendruomenė! Bet tai, kad Jo kūnas tiesiogine prasme yra valgomas, kaip tada tikėjo žydai, o popiežiai vis dar tiki, toli gražu nėra tiesa ir tikėjimo pagrindas. Tai prieštarauja tiesai, nes Jis pats sako: *Aš nebesu pasaulyje* (Jono 17,11) ir *Kūnas nieko nepelno* (Jono 6,63). Tai prieštarauja tikėjimo prigimčiai (turiu omenyje šventą ir tikrąjį tikėjimą), nes tikėjimas apima meilę, Dievo baimę ir pagarbą, kurie bjaurisi tokiu kūnišku ir grubiu valgymu, kaip ir bet kuris kitas pasibjaurėtų dėl valgymo savo mylimo sūnaus.... Mes tikime, kad tikrąjį Kristaus kūną Komunijoje sakramentiniu, dvasiniu būdu priima religinga, tikinti ir pamaldi širdis. Ir trumpai, tai yra esmė to, ką mes palaikome šiame ginče, ir ko mokome ne mes, o pati tiesa.

Bandyamas suvienyti reformatorius

Marburgo pilis

Bandydamas suvienyti reformatorių judėjimą, Heseno žemių valdovas Pilypas I savo pilyje 1529 m. spalį sušaukė Marburgo disputą, kuriame abu reformatoriai susitiko akis į akį kartu su Martynu Buceriu, Filipu Melanchtonu, Johanu Ekolampadijumi ir kitais protestantų lyderiais.

Jie iš esmės sutiko ir nuoširdžiai sutarė dėl keturiolikos iš penkiolikos jiems pateiktų punktų: Bažnyčios ir valstybės santykiai, kūdikių Krikštas, istorinis Bažnyčios tęstinumas ir kt.

Tačiau kritinė praraja išliko bandant susitarti dėl Viešpaties Vakarienes sampratos. Liuteris sakė, kad Cvinglis buvo *labai geras žmogus*, tačiau *kitokios dvasios*, todėl su ašaromis atsisakė priimti jo bendrystės ranką. Liuteris taip kolegoms pakomentavo Cvinglį ir jo šalininkus: *Manau, kad Dievas juos apakino*.

Krūvini religiniai mūšiai tarp Šveicarijos kantonų

Tuo metu Šveicarija nebuvo vientisa valstybė, bet atskirų *valstybių* – kantonų konfederacija. Didesnė dalis kantonų tapo protestantiški, kiti liko ištikimi Katalikų bažnyčiai. Badeno mieste buvo sušauktas susirinkimas (šveicariškasis Vormso reichstago analogas), kuriame buvo svarstomi kai kurie Cvinglio mokymo aspektai. Susirinkimas suteikė viltį, kad Šveicarijos konfederacijos vienybė gali būti išgelbėta. Tačiau taika tęsėsi neilgai.

Prasidėjus Reformacijai, penki katalikiški kantonai susijungė į aljansą, pavadintą *Penkiomis valstybėmis* arba *Penkiais kantonais*.

Cvinglio padrašinti, protestantiški kantonai suformavo *krikščionių pilietinę sąjungą*, kurią sudarė Ciurichas,

Konstancas, Bernas, Bazelis ir kiti mažesni miesteliai. Įtampa tarp šių dviejų sąjungų augo. *Penki kantonai* sudarė sąjungą su Austrija, pažadėjusia remti kardų. Kitos katalikiškos valstybės pažadėjo mirties bausmę visiems, įkūrusiems naują sektą, kuriai katalikų Bažnyčia nedavė leidimo. Šveicarija atsidūrė ant religinio susiskaldymo slenksčio. 1529 metais abi pusės griebėsi ginklų *Pirmajame Kapelio mūšyje*. Vienas reformatorių kunigas buvo paimtas į nelaisvę ir sudegintas gyvas. Cvinglis ragino stoti į kovą ir atkeršyti už jo mirtį bei ginklų priversti katalikus leisti laisvai skelbti Evangeliją. Katalikai ir protestantai sukviėtė armijas ir pradėjo karinį žygį vieni prieš kitus. Tačiau prieš prasidedant mūšiui, federalinė valdžia pradėjo derybas dėl taikos. Buvo sutarta, kad kiekvienas miestas nuspręs kokiai konfesijai priklausyti, visur bus

užtikrinta sąžinės, bet ne pamokslavimo laisvė. Cvinglis prieš tokią taiką protestavo, jis suprato, kad toks sutarimas mažai ką išsprendė, o tik suteikė laiko katalikams sustiprėti, kad šie vėliau galėtų sutriuškinti reformų šalininkus. Tačiau Cvinglio nuomonė buvo ignoruojama. Nors *Pirmasis Kapelio mūšis* ir baigėsi be kraujo praliejimo, Cvinglis ir toliau nerimavo dėl protestantizmo ateities. Jis matė telkiamas galingas katalikų pajėgas, galinčias sunaikinti Reformaciją. Šventoji Romos imperija ir kitos katalikiškos šalys turėjo daug didesnius karinius išteklius nei išsibarsčiusios protestantiškos valstybėlės Vokietijoje ir Šveicarijoje. Jis suprato, kad Karolis, Šventosios Romos imperatorius, stengiasi įtikinti Vokietijos didikus sutriuškinti Reformaciją. Jis matė Karolį kaip tironą ir manė, kad reformatoriai privalo jam pasipriešinti.

Įtampa Šveicarijoje augo. Cvinglis ir kiti Ciuricho gyventojai suprato, jog savo pozicijų sustiprinimui būtina imtis kokių nors radikalių veiksmų. Bet 1531 m. gegužės 12 d. Ciuricho tarybai nepavyko įtikinti gyventojų griebtis ginklų. Neturėdami Bibliją pagrįsto pagrindo pradėti karą, ciurichiečiai nusprendė įvesti prekybos embargą katalikų kantonams ir neleisti jiems įsivežti jokio maisto. Tai buvo blogas sprendimas abiem pusėms. Jei situacija nebūtų išspręsta derybomis, tai suteiktų katalikams rimtą priežastį kariauti, kad išmaitintų savo šeimas. Cvinglis nesutiko su šiuo sprendimu ir savo bažnyčioje skelbė pamokslus, raginančius imtis kitokių aktyvesnių veiksmų. Tačiau užuot kvietęs žmones į atgailą, jis ragino juos pradėti teisingą karą dėl pragmatiškų politinių priežasčių. Tokių raginimų Ciuricho žmonės nepriėmė palankiai. Blokada buvo nepopuliari, o Cvinglis prarado didelę dalį įtakos. Įsigaliojus blokada, katalikai ėmė jausti bado gniaužtus. Trūkstam maisto, vyrai ruošėsi karui. Jų armijos susirinko Liucernoje. Buvo slepiama, saugoma, kad žinios nepasiektų Ciuricho. Nors vis dėlto buvo įspėti, reformatiški kantonai nereagavo, ignoravo įspėjimus.

Galiausiai 1531 m. spalio 9 d., kai *Penkių kantonų* kariai jau pradėjo karo žygį, Ciuricho taryba suprato pavojų. Paskubomis miesto taryba sušaukė kariuomenę. Apie 2 000 vyrų pasiekė Kapelį, kur jau buvo įsikūrusi katalikų kariuomenės stovykla. Cvinglis žygiavo kariuomenės gale kaip kapelionas, ginkluotas, kaip buvo įprasta, kalaviju. Jis suvokė, kad jam gal lemta mirti būsimame mūšyje ir buvo pasirengęs sutikti savo likimą. 1531 m. spalio 11 d. katalikiški kantonai – 8 000 karių armija užpuolė Ciuricho karius, kure nebuvo tinkamai pasiruošę mūšiui. Gausesnės *Penkių kantonų* pajėgos apsupo Ciuricho kariuomenę. Supratę, kad jų laukia mirtis, kariai pradėjo bėgti iš mūšio lauko. Ciurichiečiai patyrė didelių nuostolių, žuvo per 560, įskaitant miestų tarybos narius, kunigus.

Ulricho Cvinglio mirtis

Apie Šveicariškos Reformacijos įkūrėjo – Ulricho Cvinglio žūtį *Antrajame Kapelio mūšyje*, išliko toks pasakojimas.

Mūšio lauke, netoli nuo atakos linijos, gulėjo mirtinai sužeistas karys, kuris, kaip pasakojama, lenkėsi paguosti mirštančio kareivio ir buvo prieš sužeistas į galvą. Keturis kartus jis bandė pakilti, ir keturis kartus priešas jam smogė. Jis vis dar buvo gyvas, gulėjo ant nugaros, sunėręs rankas, tarsi melddamasis, aukštyrą į dangų žvelgiančiomis akimis. *Kas*

svarbu šiai nelaimei? – šnabždėjo jis, – Jie iš tiesų gali nužudyti kūną, bet negali nužudyti sielos!

Laimėję mūšį, kai kurie katalikai klajojo mūšio lauke, kankindami sužeistuosius, kad priverstų juos šauktis šventųjų pagalbos. Priešo karys, matydamas, kad sužeistasis protestantų karys labai silpnas ir arti mirties, paklausė, ar nereikėtų jam pakviesti kunigo išklausti išpažinties. Sužeistasis tik papurtė galvą, nieko neatsakė ir žvelgė į dangų. Matydami, kad sužeistasis jau nebegali kalbėti, karys paklausė jo, ar jis turi Dievo motiną širdyje, ar jis norėtų paprašyti mylimų šventųjų melsti Dievo malonės jo vardu.

Sužeistasis vėl tik papurtė galvą ir pažvelgė į dangų. Vienas katalikų kapitonas pagaliau jį atpažino ir kalaviju perrėžė sužeistajam gerklę šaukdamas *Mirk, užsispyręs eretike!* Vėliau katalikai surengė jam pasityčiojimo teismą dėl erezijos, pripažino kaltu dėl išdavystės, kūną ketvirčiavo ir sudegino.

Kapelio taika

Viena iš keistų istorijos ironijų – Ulrichas Cvinglis, Šveicariškosios Reformacijos įkūrėjas, Ciuricho bažnyčios kunigas ir tarnas, kuris nepritarė samdinių panaudojimo praktikai kare, Kapelio kautynėse dalyvavo kaip kapelionas – rūpinosi sužeistaisiais ir mirštančiais, buvo sužeistas mūšio lauke, žuvo kartu su savo pulko, su kuriuo jis liko iki mirties, vyrais. Ten išpažino tikrąjį tikėjimą Kristumi, mūsų vieninteliu Gelbėtoju, visų tikinčiųjų tarpininku ir gynėju, eidamas 47-uosius metus, paliko šį pasaulį.

Po mėnesio buvo pasirašyta Kapelio taika. Pralaimėjusioji pusė įsipareigojo padengti karo išlaidas bei buvo susitarta, kad kiekvienas kantonas laisvai pasirinktų tikėjimą. Nuo to laiko Šveicarija ilgam pasidalino į dvi aiškias sritis: protestantišką ir katalikišką.

U. Cvinglio įpėdinis Heinrichas Bulingeris

Cvinglio įpėdiniu Ciuriche tapęs Heinrichas Bulingeris (*Heinrich Bullinger*) laikomas įtakingiausiu antrosios kartos reformatoriumi. Kaip Ulricho Cvinglio įpėdinis Ciuriche, Šveicarijoje, jis įtvirtino ir tęsė Šveicarijos Reformaciją, kurią pradėjo jo pirmtakas.

Bulingeris gimė 1504 m. liepos 18 d. mažame Šveicarijos miestelyje Bremgartene, keletas kilometrų į vakarus nuo Ciuricho. Jo tėvas buvo vietinės parapijos kunigas, gyvenęs *bendrosios teisės santuokoje* su Anna Wiederkehr. Šią praktiką oficialiai buvo uždraudusi Romos katalikų hierarchija. Tačiau Bulingerio tėvas buvo gavęs leidimą, ir už tai mokėjo savo vyskupui metinę duoklę. Heinrichas šeimoje buvo penktasis vaikas. Bulingerio tėvų santuoka buvo įforminta 1529 metais, kai ir vyresnysis Bulingeris prisijungė prie reformatų judėjimo.

Jaunąjį Heinrichą tėvas nuo pat mažens ruošė kunigystei. Dvylikos metų jis buvo išsiųstas į vienuolių mokyklą. Po trejų metų, 1519 metais, Bulingeris išvyko į Kelno universitetą, kur pradėjo studijuoti tradicinę scholastinę teologiją. Kelne Bulingeris buvo veikiamas pagrindinio to meto humanisto Erazmo Roterdamiečio mokyto. Tačiau Liuterio darbai padarė didžiausią poveikį Bulingerio mąstymui. Būdamas septyniolikos, jis suvokė esminę tiesą, kad išteisinimas gaunamas vien per tikėjimą į Kristų. Kelne Bulingeris įgijo magistro laipsnį. 1522 metais jis grįžo į Bremgarteną tapęs nauju žmogumi, tęsė Šventojo Rašto studijas, kartu skaitydamas Liuterį ir Melanchtoną. Kitais metais jis tapo vienuolyno Kapelyje mokyklos direktoriumi, mokė vienuolius Naujojo Testamento, mišias pakeitė į protestantų pamaldas. Jo įtakoje, daug vienuolių tapo reformatų pamokslininkais. 1527 metais jis išvyko į Ciurichą, lankė Cvinglio paskaitas, susitikinėjo su juo. Šie santykiai turėjo labai didelį poveikį jam ir Šveicarijos Reformacijai. Bulingeris buvo paskirtas lydėti Cvinglį į disputą Berne 1528 m., kur buvo pasirašytos *Dešimt tezių*.

Po reformatorių sutriuškinimo *Antrajame Kapelio mūšyje* ir Cvinglio žūties, Ciurichas buvo priverstas sutikti su nepalankiomis taikos sąlygomis. Kai kurie Šveicarijos regionai, įskaitant ir Bulingerio gimtąjį Bremgarteną, grįžo prie katalikybės. Bulingeriui grėsė pavojai ir jis pabėgo į Ciurichą, kur po trijų dienų buvo priverstas pamokslauti tuščioje Cvinglio sakykloje. Jis taip galingai pamokslavo, kad žmonės sušuko, jog jis turi tapti antruoju Cvingliu. 1531 m. gruodžio 9 d., Ciuricho taryba ir piliečiai vienbalsiai išrinko Bulingerį, kuriam tebuvo dvidešimt septyneri metai, Cvinglio įpėdiniu. Gruodžio 23 d. jis užėmė *Grossmünster* (*Didžiosios bažnyčios*) sakyklą ir šias pareigas ėjo keturiasdešimt ketverius metus – iki mirties 1575 metais.

ULRICHAS CVINGLIS – pirmosios kartos reformatorius, laikomas Šveicarijos protestantizmo įkūrėju.

Ciuriche, netoli miesto *Didžiosios* – *Grossmünster* bažnyčios, yra dar viena nedidelė reformatų bažnyčia *Wasserkirche* (*Vandens bažnyčia*), prie kurios stovi paminklas Cvingliui, kurį 1885 m. sukūrė austrų skulptorius Heinrichas Natter'is. Ulrichas Cvinglis išdidžiai stovi su Biblija vienoje rankoje, o kalaviju – kitoje. Paminklas skirtas stipriam ir ryžtingam žmogui, turėjusiam didžiulę įtaką Šveicarijos Reformacijai. Nors jo tarnystė Ciuriche buvo palyginti trumpa, jis daug nuveikė. Didvyriškai pasisakydamas už tiesą, Cvinglis refor-

mavo Bažnyčią, jo mokymas tapo Šveicariškosios Reformacijos pagrindu. Cvinglis žuvo nuo kalavijo kirčio, pats kalaviju gindamas Reformatų tikėjimą ir Dievo Žodį.

Ką paminklas Cvingliui sako mums?

Ciuriche prie paminklo Cvingliui R. Natka

Reformatų teologas, psichanalitikas *Samuelis Waldburgeris* rašo, kad, stovint priešais paminklą Cvingliui Ciuriche, į jį reikia žvelgti trimis vienas paskui kitą nuosekliai einančiais požiūriais. *Pirmiausia*, reikia pažvelgti XIX-ojo amžiaus akimis, kai paminklas buvo suprojektuotas ir pastatytas. Galima daryti prielaidą, kad katalikams šveicarams, tuo metu plūstantiems į Ciurichą, Cvinglio statula turėjo pademonstruoti, kad jie atvyksta į reformuotą miestą. Tačiau šis populiarus aiškinimas nėra teisingas.

Žvelgiant *antruoju požiūriu*, reikia pastebėti, ką šiandien žmonės galvoja stovėdami priešais paminklą Cvingliui. Atrodo, kad kalavijas nukreipia mintis į karą ir smurtą, knyga – į teisę, tvarką. Tačiau ir šis požiūris nėra pakankamai teisingas.

Tik *trečiasis požiūris* mus skatina pažvelgti į aną pasaulį, vedantį atgal į Reformaciją, nuo kurios šiandien mus skiria 500 metų. Šis požiūris grąžina mus į kitą pasaulį, apie kurį pirmiausia turėtume pasidomėti, kad jį suprastume. Tuo metu katalikiška Bažnyčia buvo ne tik atmesta Cvinglio, bet ir tiesiog panaikinta Ciuriche. Liuteris kovojo su Cvingliu kaip su *eretiku*, anabaptistai įžvelgė jame *antikristą*. Norėdami visus šiuos tris požiūrius suderinti, turime išlikti nešališki, ir tik tuomet galėsime ramiai pažvelgti į skirtumus ir atrasti bei patirti juos kaip bendrą turtą.

Šie du simboliai – *kalavijas* ir *knyga* sako, kad kalavijas skirtas nežinojimo perkėlimui, o knyga – žinių sklaidai. Būtų išmintinga naujai pažvelgti į Cvinglį būtent šiuo požiūriu. Nes savo pamokslų supratimą jis vadino ne išpažinimu (kaip Liuteris) ir ne skelbimu (kaip teologija), o *mokymu*, ne tik žinių perdavimu, bet ir gyvenimo mokymu.

Raimondas Natka

2023-02-04

Superintendentų vizitacinė veikla

Didžioji (Gdansko) Agenda

1615–1617, 1637 m. sinodai nustatė, kad kiekvienas superintendentas savo distrikte privalo kasmet ne tik kunigus, bet ir klausytojus vizituoti, prieš tai pranešdamas laiku bendruomenei apie savo apsilankymą, o kunigai turėjo laiku pranešti apie tai tikintiesiems. Vizitacijų metu kunigai privalėjo parodyti superintendentui inventorių, pagal kuriuos šie tikrindavo esamą bažnyčios finansų, pastatų būklės, liturginių indų, bibliotekos turinio ir kt. situaciją. Superintendentai turėjo prižiūrėti ar kunigas, nemokantis lotyniškai, neturi kokių nors katalikiškų ar arijoniškų knygų, siekiant užtikrinti, kad nepamokslautų iš tokių. Privaloma kunigo lektūros dalis turėjo būti Brastos Biblijos, Naujasis Testamentas, reformatų katekizmai ir postilės. Tikrinta, ar jauni kunigai rašo pamokslus, kurių tekstus recenzuodavo superintendentai. Vizitacijos metu pati vizituojama bendruomenė pagal seną paprotį turėjo aprūpinti vizitatorių maistu ir pinigais. Į vizitacijas superintendentas vykdavo ne vienas, bet su pasaulietiniu senjoru ne tik dėl saugumo, bet ir dėl liudijimo.

Vizitacijų metu superintendentai privalėjo tikrinti ne tik kunigų tarnystės teologinį turinį ir jo kokybę, bet ir susitikti su visa tikinčiųjų bendruomene, su klausytojais, todėl sinodų kanonuose buvo pabrėžiama, kad parapijiečiai būtų laiku informuojami apie būsiančią vizitaciją. Kadangi vizitacijų metu buvo tiesiogiai bendraujama su bažnyčios parapijiečiais, svarbi buvo kalba. Tose vietose, kur Žemaitijos ir Užnerio distriktuose būta lietuviškų bendruomenių, kuriose pamokslauta lietuviškai, vizitatoriai turėjo būti tam pasiruošę. Neatsitiktinai Užnerio distrikto senjoras tvirtino, jog šiam distriktui reikia *lietuvių senjoro*, kadangi bažnyčių vizitacijos ir kunigų ordinacijos vyksta lietuvių kalba. Jeigu bendruomenėje tarnavo gana jaunas kunigas, t. y. dirbantis dvasininku ne dau-

giau nei 5 metus, jis privalėjo tvarkingai surašyti ir paruošti superintendentui savo pamokslų tekstus. Vizituojantis pagal galimybę galėjo pasiimti drauge kokį pasaulietinį senjorą.

Superintendentas vizitacijos metu pirmiausia turėjo išsiaiškinti, kiek kokybiškai suteikiami Krikšto ir Komunijos (Viešpaties Vakarienės) sakramentai.

Vizitatorius, bendraudamas su tikinčiaisiais, turėjo išsiaiškinti, ar kunigas pamokslauja pagal Šv. Raštą, ar pamaldos vyksta nustatytu laiku, ar lanko ligonius, ar gyvena dievotai, blaiviai ir pavyzdingai, kaip rūpinasi savo paties šeima. Vizitacijos turėjo būti vykdomos bent kartą per metus.

Nuo 1637 metų vizitacijų tvarka buvo aiškiai reglamentuota *Didžiojoje Gdansko Agendoje*, kuri tapo Lenkijos ir LDK evangelikų reformatų svarbia kanonų teisės knyga.

Dr. Deimantas Karvelis.

LDK evangelikų reformatų dvasininkijos elitą XVII–XVIII a.: superintendentų kolektyvinis portretas

P. s.

Labai panaši tvarka nustatyta ir šių dienų Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčios vyriausiajam dvasiniam vadovui – generaliniam superintendentui.

<...>

Atlieka vizitacijas. Vizitacijos yra ordinarios: įprastinės ir extraordinarinės, kurios yra Sinodo pavedimu ypatingoms progoms. (Prawo koscienne 02.02.01, p.162)

Turi vizituoti parapijas iki Sinodo suvažiavimo (nuorodos į Kan. II-1615, Kan. VI-1617, Kan. IV-1714 bei Gdansko Agenda) ir pateikti Sinodui raštu vizitacijų pranešimus.

Turi pranešti vizitacijos datą, kad kunigas galėtų sušaukti ir mažiausiai prieš savaitę informuoti Surinkimą.

Gen. superintendentas, jei mato reikalą, vizitaciją atlieka lydimas dvasininko ar kuratoriaus.

Iš 2004 m. Sinodo kanonų (Kan. III-2004)

InfoRef_LT

*Mikalojus Rėjus
Barborai Radvilaitei*

2022 m. gruodžio 6 d., sukako 500 metų nuo Lietuvos didžiosios kunigaikštienės ir Lenkijos karalienės Barboros Radvilaitės (1522–1551) gimimo.

Barborai Radvilaitei eiles skyrė žymiausi to meto poetai.

LDK valdovo dvaro poetas Mikalojus Rėjus iš Naglovicų (Mikołaj Rej, 1505–1569), kurio atminimui Vilniaus reformatų bažnyčios presbiterijoje buvo memorialinė lenta, parašė po Jos mirties šias eiles (išvertė Sigitas Geda):

Prie Barboros Radvilaitės karsto

*Kur taip leki? Gal sustoki?
Koks kūnas čia, sužinoki.
Pažvelk, kas guli šiam karste,
Gal pastovėsi mintyse.*

*Tai Barbora, tai skaisčioji,
Goštautienė prakilnioji.
Mylėjo Viešpats ją karštai,
Ir karūnavo nelauktai.*

*„Esu genties aš garbingos,
Radvilų rūmuos šlovinguos
Užgimus etmono dukra,
Nuo mažumės išauklėta.“*

*Didžia karaliene patapus,
Karūną deimantų gavus
Iš Karalystės Lenkijos,
Kunigaikštystės Lietuvos.*

Mikołaj Rej, išvertė Sigitas Geda

Kunigas – kankinys Adrianas Chylinskis

Lietuvos Vienetos dvasininkas Adrianas Chylinskis (1586 02 04–1656 10) buvo kilęs iš Mazovijos bajorų, jų herbas *Vanagas (Jastrzębiec)*.

Kada Adrianas Chylinskis atsidūrė Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, neaišku. Žinoma, kad kurį laiką gyveno, o gal ir gimė, Pramežiuose, prie Prienų.

Buvo vedęs du kartus. Pirmą kartą vedė pamokslininko Samuelio Lenartavičiaus dukrą.

Antroji žmona buvo superintendente Samuelio Minvydo (1602–1658) dukra, kurią vedė po 1624 metų. Jų sūnus – pirmasis lietuviškosios Biblijos vertėjas Samuelis Boguslavas Chylinskis (1634–1666 liepos 5 d.).

Žinoma, kad Adrianas Chylinskis 1623 ir 1627 metais buvo kunigaikščio Kristupo II Radvilos pamokslininkas, 1624–1626 m. tarnavo Zabluduve, 1628 m. – Poločanuose, 1629–1630 m. – Po-hoste, 1630 m. – Ašmenoje, 1631–1632 m. – Raseiniuose, 1633–1634 m. – Šventežeryje, 1645 m. – Bielyčioje, paskutinius gyvenimo metus praleido Orlove (Naugarduko distriktas).

Adrianas Chylinskis 1635–1638 metais buvo Sinodų, vykusių Vilniuje, raštininkas. Jis buvo įvardijamas kaip *Theologiae Doctorem*. Istorikė prof. dr. Raimonda Ragauskienė studijoje apie Lietuvos Vienetos superintendantą Samuelį Minvydą (*Evangelikų reformatų pamokslininkų „dinastijos“: Minvydai*) rašo, kad apie A. Chylinskio studijas ar jo daktaratą nėra žinių, toks jo apibūdinimas galėjo reikšti arba kad jis buvo teologijos daktaras, arba išsiskyrė išskirtine erudicija ir teologijos išmanymu.

A. Chylinskis buvo vienas iš devynių kunigų, kuriems Sinodas buvo pavedęs parengti *Gdansko Biblijos* (pataisytos 1563 m. *Radvilų Biblijos*, 1632 metų leidimas Gdanske) paaikškinimus, planuojant ją pakartotinai išleisti. Tvano metais (1654–1660) Adrianas Chylinskis liko rusų užimtose žemėse. Į Mintaują pabėgęs superint. Samuelis Minvydas rašė apie savo žentą, kad jį 1656 m. spalį rusai žiauriai nukankino. Apie tai rašė ir Jonas Krainkis, kad *Adrianas Chylinskis, išsiskiriantis tiek garbingu amžiumi, tiek dievobaimingumu ir mokytumu, kuriuo jis puikiai tarnavo Kristaus Bažnyčiai, buvo netikėtai užkluptas savo paties namuose, surišus jam rankas ir kojas, buvo deginamas gyvas, pamažu, neskubant [pakurstant ugnį] skiedromis ir šiaudais. Taip Tvano metais carinei Rusijai užėmus dalį Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės buvo nukankintas vienas mokyčiausių Lietuvos Vienetos dvasininkų Adrianas Chylinskis.*

Pasinaudota R. Ragauskienės Evangelikų reformatų pamokslininkų „dinastijos“: Minvydai

<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04-2021-1662743843660/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

IŠĖJĘ AMŽINYBĖN

Prisimenant Kristiną Nijolę Šernaitę

Praėjusių metų (2022-ųjų) balandžio 14 d., po sunkios ir netikėtos ligos, iš šio pasaulio Amžinybėn iškeliavo visiems gerai žinomo 1918 m. vasario 16-osios Lietuvos Nepriklausomybės Aktosignataro Jokūbo Šerno anūkė, Vilnius reformatų parapijos aktyvi narė, choro *Giesmė* kontraltas Nijolė Kristina Šernaitė. Kristinos žemiškasis kūnas amžinam poilsiui atgulė Nemunėlio Radviliškio kapinėse antrąją Velykų dieną (balandžio 18 d.), šalia savo globėjų – senelio Jokūbo Šerno vyresniojo brolio, evangelikų reformatų kunigo Adomo Šerno ir jo žmonos Zuzanos Jašinskaitės-Šernienės.

Kristina Nijolė gimė 1942 metų gruodžio 11 d. kauniečių Jablonskių šeimoje. Bet karas išblaškė šeimą – Kristina augo Nem. Radviliškyje, kunigo Adomo Šerno šeimoje... Apie Jos nepavydėtiną likimą rašyta *Reformatų Žinioje*, 2022 metų Nr.3 ir <https://ref.lt/vilniaus-parapija/1283-atsisveikinus-su-istikima-reformate-kristina-sernaite>

Su Kristinos Nijolės Šernaitės (Jablonskytės) išėjimu į Anapilį baigėsi signataro Jokūbo Šerno šeimos lietuviškoji linija. Liko tik atsiminimai apie įdomią, stiprią asmenybę, dariusią išpūdį ne vienam, kam teko su Ja bendrauti.

Prisiminimai dar ilgai neišblės iš visų Ją pažinojusių, su Ja bendravusių atminties...

Kristiną Šernaitę šiltai prisimena Vilniaus reformatų choro *Giesmė* vadovė Gražina Petrauskaitė:

Kristiną pirmąkart sutikau M. Mažvydo bibliotekoje 1994 metais. Ji dirbo muzikos skyriuje, atnešdavo studentams ir kitiems lankytojams užsakytas vinilines plokšteles, kurias ten buvo galima paklausti. Kai skyriuje pamatydavau ją dirbančią, savotiškai apsidžiaugdavau – nereiks bijoti, jei ne taip užrašiau skaičius ar raides iš katalogo, nes kiekviena plokštelė turėjo ilgiausią skaičių ir raidžių kodą, kurį ranka tekdavo įrašyti į užsakymo lapelį. Tuo metu buvau studentė, asmeniškai Kristinos nepažinojau, bet ji kėlė pasitikėjimą, prie Jos nebaisu būdavo prieiti, pasiklausti. Matėsi, kad Kristina yra stropi, geranoriška – muzikos skyriuje Jos niekad nemačiau piktos.

Kai nuo 2004 metų pradėjau groti Vilniaus reformatų bažnyčioje pamaldose, palaipsniui, per keletą metų su Kristina labai susidraugavau. Po Jos išoriniu santūrumu ir uždarumu glūdėjo nuoširdumas, įžvalgumas, išmintis, patikimumas.

Šiandien prisimenu Kristiną kaip šiltą ir draugišką moterį. Bendrų temų turėjome ne vieną. Kai vasaromis Vilniaus ev. reformatų bažnyčioje ruošdavusi koncertams ir grodavau elektroniniais vargonais (tuo pačiu ir budėdavau), dažnai paprašydavau Kristinos ateiti paklausti, kaip man sekasi groti, pabūti *publika*. Labai mėgau Kristiną kaip žmogų, tai ir grojant Jai muzikos tėkmė sklisdavo laisvai. Po sekmadienio pamaldų turėjome įdomių pokalbių *kolekciją*. Apie vaikystę, apie muzikos mokslus, darbą mokytoja, nuo pat jaunystės buvimą ir mokinių auklėtoja, M. Mažvydo biblioteką, apie ilgametės draugystės su kitais žmonėmis – prisiminimais dalindavosi Kristina, pagavusi pasakojimo giją. Ji labai mėgo keliauti, daug pamatė Europos kraštų giedodama chore *Giesmė*, kada jam vadovavo puiki chorvedė T. Blažienė. Kristina visada ateidavo dainuoti ir man vedant *Giesmės* repeticijas, giedojo žemu, gražios spalvos, išlavintu kontraltu. Prie mažo staliuko matyti sėdinčią ir tenoro partiją giedančią Kristiną tuomet buvo taip įprasta... O šiandien tai suprantu kaip buvusią brangią dovaną – šiltą bendrumo jausmą, laiko begalybėje ištirpusius muzikos garsus ir žodžius.

Lietuvos reformatų Bažnyčios gen. superintendentas kun. Raimondas Stankevičius:

Kai pirmą kartą su Kristina buvome Biržuose, Sinodo suvažiavime, iš vietinių biržiečių, o gal radviliškiečių išgirdau į Ją kreipiantis – *Nijole*... Vilniuje niekas taip nesikreipdavo. Tik – *Kristina*. Biržų krašte – tik *Nijole*. Man tai buvo naujiena.

Kristina, kiek Ją prisimenu, visada dalyvaudavo Sinodo suvažiavimuose. Ne visuomet užimdavo kažkokias pareigas, tačiau visada dalyvaudavo. Paskutinius keletą metų buvo balsų skaičiavimo komisijos narė. Ir savo užduotis visada atlikdavo pareigingai.

Kristiną kasdien galėjai sutikti Vilniaus ev. reformatų parapijoje. Ji po darbo Bibliotekoje užsukdavo į parapijos ir senjorato raštinę, kur turėjo savo darbo vietą – stalą, nors jokių oficialių pareigų neturėjo.

Kristina rasdavo daug vertingų ir ne tik Jai svarbių tekstų, ypač senuosiuose ev. reformatų Bažnyčios leidiniuose arba savo darbovietės – Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos – lobyuose. Būdavo taip, kad kai kuriuos leidinius, kaip netekusius išliekamosios vertės ir nebesaugojamus, biblioteka nurašydavo, tai Kristina juos priglausdavo, nes išmesti Jai tiesiog nekilo ranka. Ypač Kristina saugojo senuosius natų leidinius.

Bendraujant su Kristina, išgirdau daug įdomių dalykų iš Jos vaikystės. Į mokyklą, pasirodo, Ji tempdavo medinę (!) kuprinę. Na, buvo pokario metai. Sakė, kad Ji mėgusi gamtą. Matyt, mėgo ir riziką, nes kartą, ankstyvą pavasarį vaikščiodama paupiais, net buvo įkritusi į patvinusį Nemunėlį.

Mėgdavo dalintis prisiminimais apie studijų metus Vilniaus konservatorijos Klaipėdos fakultete, prisimindavo laiką, praleistą ir Panevėžyje, kai mokė studentus Panevėžio pedagoginėje muzikos mokykloje, buvo grupės kuratorė, pasakojo apie jų bendravimo specifiką.

Nors Kristina ir neturėjo jokių oficialių pareigų Vilniaus

Nemunėlio Radviliškio vidurinės mokyklos 1960 m. V abiturientų laidos vinjetė.

Nijolė (Kristina) Šernaitė – apatinėje eilėje, 3-ia nuotraukėlė.

parapijoje, tačiau be Jos nepraeidavo nė vienas renginys. Ji vengė formalios atsakomybės, tačiau visada širdingai rūpinosi viskuo, kas vykdavo parapijoje ar Bažnyčioje, visada užkamšydavo visas skylės, padarytas parapijos vadovybės, atsakingų už pamaldas seniūnų ar dvasininkų.

Choro dirigentė ir kompozitorė Tamara Gaitanži-Blažienė (pasinaudota <https://siaure.lt/?s=Kristina+%C5%A0ernaitė>):

Su Kristina Šernaitė susipažinau 1992 metų pabaigoje, kai atėjau dirbti su ev. reformatų choru, kurį vėliau pavadinom *Giesme*. Tame chore buvo ypatinga asmenybė: tarp dviejų, kartais trijų tenorų buvo viena unikali moteris – Kristina Šernaitė. Jos stiprus kontraltas puikiai palaikydavo negausią tenorų grupę. O Jos muzikinis išsilavinimas suteikė Jai galimybę tapti tos grupės centru. Net ir dabar, klausant mūsų gan gausius

įrašus (išleidom laidotuvių giesmes *Kaip tyliai ilsisi*, liaudies giesmes, koncertą iš Vokietijos, be to, LRT saugo visą pluoštą mūsų įrašytų kalėdinių giesmių), tenorų grupė aš kiekvieną kartą girdžiu išskirtinį Kristinos balsą.

Bet ne tik balsu žavėjo mane Kristina. Jinai buvo nepaprastai sąžiningas, pareigingas, atjaučiantis žmogus, kuris visada skubėdavo į pagalbą, jei tik pamatydavo, kad kažkam to reikia. Ir supykėdavo labai retai, nebent, kai pamatydavo, kad šalia sėdintis kolega, nenorintis priimti jos pagalbos, dainuoja neteisingai arba, per išsiblaškęmą, apskritai pradeda dainuoti kitą giesmę. <...>

Gaila, kad toks puikus žmogus paliko mus. Bet mes visada galėsime klausyti Jos balso, kuris išliko visuose choro *Giesmė* įrašuose, lyg angelo pasveikinimą iš dangaus...

1952 m. Mokytojos Rinkūnaitės auklėtiniai. Kristina – II eilėje, 4-a iš kairės.

Lietuvos Nepriklausomybės diena – Vasario 16-oji

*Kai norime kalbėt apie Tėvynę, pirmiausia žodį
žuvusiems suteikim.
Tai jų alsavimas kaip vėjo gūsis išskleidžia mūsų
vėliavas;
jų rankos palaimina ir darbą, ir svajonę;
jų akys stebi mus kaip gyvos žvaigždės, ir žemė kalba jų
derlingais žodžiais:
tai paukščio čiulbesys, tai vyšnios žiedas, tai moters
šypsena, tai vaiko juokas,
tai dešinė, kuri ištiesus laiko ir esamą, ir būsimą Tėvynę.
Kalbėkim apie Ją teisingais žodžiais, kad mūsų žuvusieji
mus suprastų.*

Just. Marcinkevičius

Gėlės ant Vasario 16-osios Akto signatarų kapų

Lietuvos Respublikos Prezidentūros nuotrauka

Kaip ir kasmet, artėjant Lietuvos valstybės atkūrimo dienai – Vasario 16-ajai – Lietuvos Respublikos Prezidentūroje iškilmingos ceremonijos metu, vasario 15 dieną, Prezidentas įteikė gėles Nepriklausomybės Akto signatarų giminėms – kraštiečiams nuvežti ir padėti ant signatarų kapų. Nemunėlio Radviliškio reformatų kapinėse palaidotas **signataras Jokūbas Šernas**. Jam pagerbti skirtas gėles šikart atvyko paimti **kunigė Sigita Veinzierl**, signataro vyriausios sesers Elžbietos Jašinskienės proproanūkė, ir J. ir A. Mekų palikimo studijų centro vyresn. bibliotekininkas, N. Radviliškio patriotas **Evaldas Timukas**.

InfoRef_LT

Choro ir vargonų muzikos koncertas Vilniaus Rotušėje

G. Petrauskaitė ir N. Dmuhovska

Vasario 16-ąją mergaičių choras *Liepaitės* (vadovė Jurgita Dirgėlaitė) ir vargonininkė Gražina Petrauskaitė pakvietė į šventinį koncertą Vilniaus Rotušėje. Koncertas, pavadintas *Diena atristomis akimis*, prasidėjo Lietuvos himnu ir Sąjūdžio metais parašytu J. Marcinkevičiaus eilėraščiu, o toliau skambėjo lietuvių kompozitorių sukurtos dainos nuo M. K. Čiurlionio (*Lakštingėlė, paukštužėlė*) iki V. Miškinio (*Gražiausias sodas*). Jo programa buvo tarsi retrospektyva, lietuvių muzikos nueitas kelias, o kad klausytojams ➤

būtų įdomiau, prieš kūrinius buvo trumpai apibūdinamas kiekvieno kompozitoriaus muzikos savitumas. *Liepaitės* (jaunių choras) subtiliai atliko B. Kutavičiaus *Tėviškės papartį* apie apsnigtą, sušalusią, stebuklingo paparčio šakomis uždengtą žemę (S. Gedos žodžiai). Dainos sukūrimo metu tas šaltis ir sniegas kalbėjo apie okupacijos gniaužtus ir viltį, kad apsnigta tėviškės žemė išliks, kad vieną pavasarį atgis. Merginos susikaupusios padainavo ir dainą-maldą *Tėvyne mūsų* (žodžiai V. Baziūno, muzika V. Augustino), kurioje patriotiniai jausmai nepaprastai pakylėti:

*TĖVYNE mūsų, kur esi dangus,
Maldoj tavęs šaukiuos, darbuos tavęs šaukiuos.
Amžinam kely Tėvyne regėsiu
Namų, vilties, širdies šviesoje.*

Programą tęsė moterų kompozitorių parašytos dainos: I. Šeidiukienės – *Svarbiausi žodžiai* ir G. Savinienės – *Lietuva*. Viduriniojoje koncerto dalyje skambėjo kūrinių vargonams, atliekami G. Petrauskaitės, juose ir vėl buvo galima išgirsti šiek tiek okupacijos metų liūdesio, anuometinėje muzikoje ir poezijoje vartotų perkeltinių prasmų. Daug muzikos teatrui kūrusio F. Latėno kūrinys *Švytėjimas* priminė sapną, kuriame skambantis valsas tarsi atplaukia iš kažkur kitur, taip kompozitorius veikliausiai išreiškė atsiribojimą nuo sovietinės tikrovės ir kitokio gyvenimo ilgesį. Sklandžiai sukomponuotas V. Bartulio kūrinys *Mėnulio šviesa* veikliausiai atspindėjo vasaros naktimis patirtus išgyvenimus – po gana dramatiškų apmąstymų ateinančių nusiramimą. Nuskambėjo ir kelios dalys iš folkloriniais motyvais parašytos F. Bajoro *Sakmų siuitos* (balsui su vargonais), kurias kartu su G. Petrauskaite atliko solistė Natalija Dmuchovska. Pastaroji buvo ir koncerto vedančioji.

Į sceną vėl sugrįžus žaliomis suknelėmis ir trispalvėmis juostelėmis pasipuošusioms choristėms, buvo atlikta M. Urbaičio harmonizuota liaudies daina-sutartinė *Obelėla* ir O. Narbutaitės *Riešutų žydėjimas*. Koncertą iškilmingai užbaigė *Lietuva brangi*, parašyta žymiųjų romantizmo laikotarpio kūrėjų J. Mačiulio-Maironio ir J. Naujalio.

Pilnoje, mūsų vėliavos spalvų varsomis apšviestoje salėje įvykęs koncertas buvo vienas iš daugelio šventinių renginių. Jau įprasta, kad Vasario 16-ąją Vilniuje vyksta net kelios jaunimo eisenos (rytinė eiseną nuo Katedros aikštės iki Rasų, padedant vainiką ant J. Basanavičiaus kapo, o taip pat ir vakarinė eiseną su deglais). Žmonės plūsta stebėti Baltijos valstybių vėliavų pakėlimo ceremonijos prie Prezidentūros ir išklausti V. Landsbergio sveikinimo, sakomo iš Signatarų namų balkono. Išsipuošę tarnautojai eina klausyti klasikinės muzikos į filharmoniją, o liaudies dainų mėgėjai renkasi į pasidainavimus prie laužų. Tą dieną visa tauta pasijunta tarsi bažnytinė bendruomenė, besidžiaugianti rimtais, tikrais dalykais, susivienijusi ir geranoriška, dėkinga ir laiminga.

Dr. Austė Nakienė

Atmintis gyvena mumyse

Vasario 28 dieną Vilniaus Simono Konarskio gimnazijos administracija, mokytojai, reformų bendruomenė, 6a ir 3a klasių mokiniai minėjo svarbų įvykį – mūsų gimnazijos globėjo Simono Konarskio 184-ąsias didvyriškos mirties ir 215-ąsias gimimo metines. Jis buvo sušaudytas 1839 metų vasario 27 dieną, o gimė 1808 metų kovo 5 dieną. Vilniuje yra nedaug vietų, primenančių herojišką Simono Konarskio asmenį: Simono Konarskio vardu pavadinta gatvė, gimnazija ir paminklinis akmuo toje vietoje, kur jam buvo įvykdyta mirties bausmė.

1924 m., minint 85-ąsias nacionalinio didvyrio mirties metines, Vilniaus visuomenė padėjo atminimo akmenį su užrašu: *Čia 1839 m. vasario 27 d. žuvo nacionalinis didvyris Konarskis*. Ant paminklo tupėjo erelis, išdidžiai iškėlęs sparnus, ir simbolizavo laisvę. Deja, ant paminklo erelio nebuvo net 80 metų, kai po Antrojo pasaulinio karo buvome sovietų okupuoti. Tik 2022 metų lapkričio 23 dieną nepriklausomybės gynėjo mirties bausmės vietoje įvyko atkurto paminklo atidengimo ceremonija.

Gimnazistai prisiminė svarbias mokyklos globėjo gyvenimo akimirkas, padėjo baltų - raudonų gėlių vainiką, uždegė žvakutes ir pagerbė didvyrį prie paminklo. Mokiniai sujaudino Simono Konarskio istoriją, patirti kankinimai ir jo mirtis.

Diskusijos apie tai sklido mokykloje visą popietę. Simonas Konarskis buvo nepriklausomybės kovų veikėjas, pasižymėjęs didele drąsa ir valios jėga. Jis buvo 1831 metų sukilimo dalyvis ir didelis buvusios Lenkijos - Lietuvos valstybės patriotas. Visos šios savybės gali būti sektinu pavyzdžiu ir yra aktualios šiais neramiais laikais.

Garbė ir šlovė didvyriui!

Jakubas Golubowskis
6a klasės mokinytis
Vilniaus Simono Konarskio gimnazija

Iš www.konarskio.lt

Planuojama tvarkyti Kauno evangelikų reformatų bažnyčią

KPD informacija:

Parngti architektų grupės UAB *Senamiesčio projektai* tvarkybos darbų projektiniai pasiūlymai, pagal kuriuos bus restauruota Evangelikų reformatų bažnyčia. Numatomi fasadų ir vidaus tvarkybos darbai. Surinkta vertinga *ikonografinė medžiaga* ir 1937 m. pastato projekto brėžiniai, kuriais vadovaujantis architektai pietryčių fasade siūlo įrengti bokšto laikrodį. Laikrodis buvo numatytas įrengti statant bažnyčią, tačiau dėl Antrojo pasaulinio karo to nebuvo spėta padaryti. Laikrodis bus gaminamas pagal tarpukario fasadinių laikrodžių pavyzdžius. Evangelikų reformatų bažnyčios bokštas turėjo trečią tarpsnį (varpinę) su metaliniu kryžiumi, kuris buvo nugriautas 1947 m., tad projekte siūloma viršutinę bokšto dalį su metaliniu kryžiumi atkurti pagal išlikusią ikonografinę medžiagą. Siūloma atidengti užmūrytas (po 1954 m.) langų ir durų angas.

Netrukus bus rengiamas ir bažnyčios pastato tvarkomųjų statybos darbų – pritaikymo – projektas. Jame numatoma pakeisti esamą (valgyklos) paskirtį į religinę, demonuoti sovietines pertvaras ir sienas, likusią sandėlio įrangą. Evangelikų reformatų bažnyčioje maldos salė yra antrame aukšte, tad numatoma įrengti liftą, taip pritaikant bažnyčią žmonėms su negalia. Numatoma atkurti kunigo butą, kaip buvo numatyta padaryti originaliame 1937 metų projekte. Taip pat planuojami darbai, numatantys pritaikymą visuomenės lankymui ir bendruomenės poreikiams, pvz., bokšto pritaikymą apžvalgai.

<https://kpd.lrv.lt/lt/naujienos/planuojama-tvarkyti-kauno-evangeliku-reformatu-baznycia>

Muzikinis literatūrinis pastišas *Reveransas Lietuvos Renesansui*

Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos paskelbė apie priimtą nutarimą tvarkyti architekto Karolio Reisono projektuotą Kauno reformatų bažnyčią, kuri buvo pastatyta tarpukaryje visų Lietuvos reformatų suaukotomis lėšomis, bet nespėta įrengti. Pokaryje būsima šventovė buvo išniekinta – paversta gamyklų sandėliu, po to – milicininkų treniruočių sale, įrengta valgykla.

2014 metais Kauno reformatų bažnyčia įrašyta į Kultūros vertybių registrą.

2018 m. spalio 9 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė nutarimą *Dėl pritarimo Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios - Sinodo susitarimui „Dėl nekilnojamojo turto Kaune, E. Ožėskienės g. 41, grąžinimo Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčiai - Sinodui natūra“, projektas (Nr. XIII P-2368(2))*.

2019 m. balandžio 27 d. buvo švenčiamos iškilmingos Kauno reformatų bažnyčios pastato atgavimo pamaldos.

2021 metais Kauno reformatų bažnyčia paskelbta valstybės saugomu kultūros paveldo objektu ir įregistruota Kultūros vertybių registre.

Vasario 6 d. Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugija pakvietė į labdaros vakarą, kuriame pasirodė renesansiniais rūbais pasipuošusių atlikėjų kvartetas: Virginija Kochanskytė (aktorė), Nerijus Masevičius (bosas-baritonas), Raimonda Janutėnaitė (mecosopranas) ir Arūnas Kelpša (gitara). Buvo skaitomi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės rašytojų ir poetų tekstai, skambėjo Renesanso epochos italų, ispanų ir vokiečių kompozitorių kūriniai.

Renginį pradėjo draugijos pirmininkas Donatas Balčiauskas, prisiminęs Vilniaus įkūrėją ir jo garbei skyręs B. Sruogos sukurtos *Giesmės apie Gediminą* eiles:

*Te per amžius mus gaivina
Miestas mūsų Gedimino!
Te per amžius jo šviesa
Šviesis Lietuva visa!
Te lietuviui Vilnius bus
Meilės džiaugsmas ir dangus!*

LRIKD pirmininkas Donatas Balčiauskas

Muzikantų kvartetas

Pirmininkas atskleidė ir vakaro tikslą – surinkti lėšų Vilniuje statomam paminklui *Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams*, kurio pamatai jau pastatyti, tačiau dar turėtų iškilti akmeninės stelos.

Aktorės Virginijos Kochanskytės parinktose mokslo veikalų, poezijos kūrinių ištraukose, publikai primintas mūsų sostinės žydėjimas: XVI a. čia klestėjo amatai, pradėtos spausdinti knygos, kilo mūriniai dvarai, buvo įkurtas universitetas. Aukštojo meno ir kultūros centru tapo Lietuvos valdovų rūmai, kuriuose buvo kaupiami meno kūriniai ir knygos, skambėjo muzika ir eilės. Renesanso epochos valdovai – Žygimantas Senasis ir jo sutuoktinė Bona Sforza, jų sūnus Žygimantas Augustas, vėliau Steponas Batoras ir Zigmantas Vaza – puoselėjo savąją Vilniaus rezidenciją, ugdė menus ir aristokratijos papročius.

Į sceną buvo pakviesta ir žymi mokslininkė, Reformacijos idėjų plitimo kelių tyrėja prof. Dainora Pociūtė-Abukevičienė, nušvietusi laikotarpį, kai Lietuvos didikai ėmė keliauti po pasaulį, studijuoti Europos universitetuose, kurti tekstus, rašyti laiškus, bendrauti su Europos kūrėjais. Ji pabrėžė, kad būtent tuo laikotarpiu atsirado tai, kas mums dabar atrodo įprasta – knygos ir jų skaitymas, raštu perduodama patirtis ir išmintis.

Aktorė ir visi muzikai dar kartą lenkėsi publikai ir prašė aukoti paminklui, kad jis ilgai primintu gražiąją epochą – Renesansą, Vilniaus aukso amžių.

Po koncerto trumpai pristatytas paminklo projektas. Gaila, bet jo autorė, skulptorė Dalia Matulaitė dėl ligos negalėjo

dalyvauti renginyje, todėl kūrinio sumanymą pristatė bendraautorius architektas Juras Balkevičius. Kaip žinome, Reformatų sode ratu sustatytose stelse bus įamžinta dešimt iškilių XVI a. Lietuvos asmenybių: S. Rapolionis, A. Kulvietis, M. Mažvydas, M. Radvila Juodasis, M. Radvila Rudasis, B. Vilentas, A. Volanas, J. Bretkūnas, M. Petkevičius, J. Morkūnas. Tuo renginys nesibaigė, dar vyko paminklo statymo fondo kanclerės dr. Inos Dagytės Mituzienės suorganizuotas vieno meno kūrinio aukcionas. Jo metu buvo pasiūlyta įsigyti vertingą skulptorės D. Matulaitės mokinio Daumanto Kučo darbą. Kelis kartus pakėlus kainą, kamerinė skulptūra buvo parduota. Ponia kanclerė dar kartą prašė visus nedidelėmis asmeninėmis aukomis prisidėti prie paminklo statybos, kad paspartintume Reformacijos ir raštijos atminties įamžinimą Lietuvos sostinėje.

Dr. Austė Nakienė

Paminklo statymui skirta sąskaita

Nuo 2022 m. gruodžio 1 – renginio *Reveransas Lietuvos Renesansui* organizavimo Vilniaus Rotušėje pradžios – iki 2023 vasario 20 d. į Paminklo statymui skirtą sąskaitą įplaukė, o taip pat buvo surinkta grynais renginio metu, atskaičius išlaidas renginio organizavimui, menininkams ir skulptoriui – 6431 EUR.

Iš viso į Paminklo statymui 2017 metais atidarytą sąskaitą įnešta 115 783 eurų.

2022 metų LERB Sinode Biržuose kuratorė Renata Bareikienė priminė, kad Vilniuje baigiamame rekonstruoti Reformatų sode turi iškilti paminklas *Reformacijai ir lietuviškos raštijos pradininkams*.

Paminklo statytojai – *Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugija* yra nutarusi, jog vardai paaugojusiųjų virš 5,0 tūkst. eurų būtų įrašyti paminklo postamente. Kuratorė pagal parapijose išrinktų į Sinodą delegatų skaičių paskirstė kiek reformatų parapijos galėtų prisidėti surenkant minėtą sumą. Praėjo beveik metai. Surinkta ir pervesta LRIK draugijai 3338 Eurai. Iki norimos sumos trūksta 1662 eurų.

Dėkojame Vilniaus ir Nem. Radviliškio parapijų žmonėms, paaugojusiems rekomenduotą sumą ir net ją viršijusiems!

Kviečiame ir kitas parapijas, kurios nesurinko joms paskaičiuotos sumos, tai padaryti dabar, iki ateinančio Sinodo. Labai svarbu, kad iškiltų paminklas puikiai sutvarkytame Reformatų sode Vilniuje. Įrašykime Reformatų Bažnyčios vardą paminklo postamente! Jis liks ateities kartoms.

InfoRef_LT

Vasario 24-oji – diena, kai Rusija užpuolė Ukrainą

Nuotraukoje LERB gen. superint. kun. Raimondas Stankevičius, Ortodoksų Bažnyčios kunigai Gintaras Jurgis Sungaila ir Vitalis Dauparas, Reformatų Bažnyčios katech. Holgeris Lahayne po pamaldų, skirtų Maldai už Ukrainą.

Vilniaus reformatų bažnyčioje vasario 24-osios dienos vakaro pamaldose meldėsi reformatai ir ortodoksai. Malda už taiką paminėjo liūdną Rusijos karo prieš Ukrainą pradžios datą.

Dalis Lietuvos ortodoksų tikinčiųjų bei dvasininkų, kurie griežtai pasisakė prieš pradėtą karą Ukrainoje, kritikavo Maskvos patriarchą Kirilą. Lietuvos ir Vilniaus vyskupių metropolitas, stačiatikių Bažnyčios Lietuvoje vadovas Inokentijus atleido iš užimamų pareigų kunigus Vitalijų Mockų, Vitalį Dauparą ir Gintarą Sungailą. Dar du kunigai – Vladimiras Seliavko ir Georgijus Ananjevas – pasitraukė savo noru. 2022 metų birželio mėnesį visi penki dvasininkai metropolito Inokentijaus sprendimu, kurį patvirtino pats Maskvos patriarchas Kirilas, buvo pašalinti iš kunigų luomo. Pašalintieji kunigai šį sprendimą apskundė visuotiniam (Konstantinopolio) patriarchatui ir šių metų vasario 17 d., išnagrinėjęs penkių Lietuvos dvasininkų prašymus, jie buvo grąžinti į kunigų luomą.

Lietuvos reformatai iki šių ortodoksų kunigų atleidimo, taip pat ir pašalinus bei sugražinus juos į kunigų luomą, broliškai draugavo, ir dabar lieka ištikimais bendražygiais puoselėjant bendras dvasines vertybes.

Karo metinių paminėjimo pamaldose apie ištikimybę Kristui ir savo artimui kalbėjo visi dvasininkai, meldė taikos Ukrainoje, Rusijoje, Lietuvoje ir visame pasaulyje.

InfoRef_LT

Eiliuotos mintys karo Ukrainoje metinėms...

ŽEMĖ PRISISOTINO

Nieko neišvengsite,
Niekur nepabėgsite,
Teisingumas seka
Karštom pėdomis...
Žemė prisisotino
Brolio kraujo šauksmo...
Tiesa liudijo netekties siaubus...
Kainas kėlė kardą – prieš savus draugus.
Nieko neišvengsi, kai nekenti žmogaus.
Niekur nepabėgsi, jei griauni jo namus.
Juk save praradęs
Būsi nebūty...
Žlugtyje paskendęs
Liksi nevilty,
Rūkas jau apdengęs laiko amžių pražūty...
Tik ATGAILOJ
atrasi
SAVE NAUJAM –
DANGIŠKAM KELY.

Anželika Krikštaponienė

iš www.ramioslankos.lt

2023.02.24

Padėkos Malda

*Ačiū už Žemę. Ačiū už Dangų.
Tekančios saulės šypsnį pro langą.
Pasaulį gražų ir palaimingą,
Kai skausmo šukės širdin nesminga.
Ačiū už šerkšną, lietu ant skruosto.
Mylinčią ranką, kuri paglosto.
Ačiū už Meilės pilną aruodą –
Jis tik pilnėja, kai atiduoda...
Ačiū už gaivią žibuoklių spalvą,
Kuri užlieja sielą ir kalvą.
Neužmirštuolių mėlyną bangą –
Prisiminimų dvelksmą taip brangų.
Ačiū už Viltį, Gerį ir Džiaugsmą,
Kelią į priekį, kad dar keliaučiau...*

Genovaitė Mikalajūnienė

2023 m. vasaris

NEMRADAS

Krikščioniška vaikų vasaros stovykla

Liepos

22 - 29

dienomis

Atminimo ženklas Jonui Mekui

2022-ųjų metų pabaigoje Biržuose, Jono Meko skvere priešais senąjį paštą, buvo atidengtas mažosios architektūros meno kūrinys, skirtas įamžinti poeto, visame pasaulyje garsaus *filmininko* Jono Meko atminimą. Atminimo ženklo autorius skulptorius Marius Norkus. LR Seimas 2022-uosius buvo paskelbęs Jono Meko metais.

InfoRef_LT

ISSN 2669-1841

VYR. REDAKTORIUS gen. superintendentas
kun. Raimondas Stankevičius

Redaktorė: Dalija Gudliauskienė

Leidiniui talkino:

Kęstutis Pulokas, Genovaitė Mikalajūnienė
Dizainas ir maketas Aušrinės Bareikytės-Čižikienės
Tiražas 100 egz.

Redakcija:

Pylimo 20-13, Vilnius,

Konsistorijos raštinė Vilniuje

Tel. +370 69904137, +370 655 43678

Leidėjai straipsnius taiso ir trumpina savo nuožiūra

Mūsų leidinyje pateiktus kai kuriuos straipsnius galite skaityti

www.ref.lt

